

**T.C. İSTANBUL T CARET
 NİVERSİTESİ
FEN B LİMLERİ ENSTİT S **

**KIRSAL KALKINMADA
SAK N ŐEH R MODEL  YAKLAŞIMI;
ORHANEL -BURSA  RNEĞ **

Vildan KO 

**Dan şman
Prof. Dr. İbrahim BAZ**

**Y KSEK L SANS TEZ 
GAYR MENKUL GELİŐT RME, KENTSEL D N Ő M VE PLANLAMA
ANAB L M DALI
İSTANBUL - 2020**

KABUL VE ONAY SAYFASI

Vildan KOÇ tarafından hazırlanan "**Kırsal Kalkınmada Sakin Şehir Modeli Yaklaşımı; Orhaneli Örneği**" adlı tez çalışması 05/02/2020 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri önünde başarı ile savunularak, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Gayrimenkul Geliştirme, Kentsel Dönüşüm ve Planlama Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Prof. Dr. İbrahim BAZ İstanbul Ticaret Üniversitesi
Jüri Üyesi	Doç.Dr. Hamit Haluk SELİM İstanbul Ticaret Üniversitesi
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Engin Eyüp EYÜBOĞLU İstanbul Teknik Üniversitesi

Onay Tarihi : 19/02/2020

İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsünün 19.02.2020 Tarih ve 2020/281 numaralı Yönetim Kurulu Kararının 12. maddesi gereği ders yüklerini ve tez yükümlülüğünü yerine getirdiği belirlenen “Vildan KOÇ” (TC:26953404788) adlı öğrencinin mezun olmasına oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Necip ŞİMŞEK
Enstitü Müdürü

AKADEMİK VE ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

19/02/2020

Vildan KOÇ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Amaç	2
1.2. Araştırma Yöntemi.....	2
2. LİTERATÜR ÖZETİ.....	4
3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
3.1. Yavaş / Sakin (Slow) Kavramı Üzerine	8
3.2. Yavaş Gıda (Slow Food).....	9
3.3. Sakin Şehir (Citta Slow).....	12
3.3.1. Sakin şehir üyelik ve başvuru süreci.....	15
3.3.2. Sakin şehir kriterleri	17
3.3.3. Sakin şehir logosu ve anlamı.....	19
3.4. Sakin Şehir Olmanın Olumlu ve Olumsuz Etkileri.....	20
3.4.1. Sakin şehir olmakla beraber gelen olumsuz etkiler	20
3.4.2. Sakin şehir olmanın sağladığı faydalar	21
3.5. Dünyada ve Türkiye’de Sakin Şehir.....	22
3.5.1. Dünyadan sakin şehir örnekleri	22
3.5.1.1. Orvieto, İtalya	22
3.5.1.2. Hersbrück ve Waldkirch, Almanya.....	25
3.5.2. Türkiye’nin sakin şehirleri.....	27
3.6. Kırsal Alan ve Kırsal Kalkınma	28
4. ORHANELİ’NİN MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ.....	30
4.1. Orhaneli Genel Bilgileri	30
4.2. Orhaneli’de Yerleşimin Tarihi.....	31
4.3. Nüfus.....	33
4.4. İklim	35
4.5. Ekonomik Yapı.....	36
4.5.1. Tarım ve hayvancılık.....	36
4.5.2. Sanayi.....	42
4.5.3. Madencilik	42
4.5.4. Ticaret.....	43
4.5.5. El sanatları	44
4.5.6. Turizm.....	45
4.6. Orhaneli’nin Sosyo-Kültürel Yapısı.....	50
5. ORHANELİ’NİN SAKİN ŞEHİR HAREKETİ POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	52
5.1. Fırsatlar	52
5.1.1. Karagöz ve Karagöz Şenlikleri.....	52
5.1.2. Yöresel yemekler	56
5.1.3. Beyce Pazarı	59

5.1.4. Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı.....	61
5.1.5. Mağaralar ve mağaracılık.....	65
5.1.6. Köy hayır günleri	67
5.1.7. Meyve paketlenme tesisi.....	69
5.1.8. Güneş enerji santrali	70
5.1.9. Jeotermal kaplıca tesisi	70
5.1.10. Deliballılar Köyü.....	71
5.1.11. Hobi evleri projesi	72
5.2. Tehditler.....	73
5.2.1. Orhaneli termik santrali	73
5.2.2. Orhaneli maden osb.....	74
5.2.3. Biyokütle katı atık yakma tesisi.....	75
6. MEVCUT DURUMUN CITTASLOW KRİTERLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	76
6.1. Çevre Politikaları	76
6.2. Altyapı Politikaları	76
6.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları	77
6.4. Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkarlara Dair Politikalar	78
6.5. Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar.....	79
6.6. Sosyal Uyum.....	79
6.7. Ortaklıklar	80
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
KAYNAKLAR.....	85
EKLER.....	89
ÖZGEÇMİŞ.....	94

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KIRSAL KALKINMADA SAKİN ŞEHİR MODELİ YAKLAŞIMI; ORHANELİ-BURSA ÖRNEĞİ

Vildan KOÇ

**İstanbul Ticaret Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı**

Danışman: Prof. Dr. İbrahim BAZ

2020, 94 sayfa

Sakin Şehir Hareketi, kısa bir süre içinde alternatif bir şehir ve yaşam modeli olarak 30 ülkede 252 üyeye ulaşarak kendini tüm dünyaya kabul ettirmiştir. Gördüğü ilgi ve yayılma eğiliminden dolayı farklı alanların uzmanlarınca değişik açılardan ele alınmıştır. En önemli hedefi yerel toplumun ve ziyaretçilerinin yaşam kalitesini yükseltmek olan sakin şehirlerin sayısı her geçen gün artmış ve artık Sakin Şehir Hareketi uluslararası bir ağ haline gelmiştir.

Türkiye’de Sakin Şehir Hareketi kriterlerine uygun veya uygun hale getirilmesi kolaylıkla sağlanabilecek olan şehirler tespit edilerek, bu yaklaşımın uygulanmasıyla, sayısız tarihi ve kültürel zenginliğine sahip şehirlerimizin kapıları tüm dünyaya aralanabilecektir.

Bu çalışmada, Türkiye’deki sakin şehirler ele alınmış olup, Sakin Şehirler Hareketine üye olmayı düşünen diğer şehirlere yol gösterici olması amacıyla, sakin şehir olma kriterlerinin gerçekleştirilmesi sürecinde ve sonrasında karşılaşılabilecek olası konular tüm yönleriyle incelenip ortaya konulmuştur.

Sakin Şehir Hareketi ile yola çıkarak sürdürülebilir “Kırsal Kalkınma Modeli” yaklaşımında bulunulduğunda; kırdan kente göçün önüne geçilebileceği ve hatta metropolden kırsala geri dönüşlerin yaşanabileceği Orhaneli ilçesi örnek alınarak araştırılmıştır. Çalışma sonucunda kırsalda yaşam kalitesinde artış olacağı ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilebileceği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cittaslow, Kırsal kalkınma modeli, Orhaneli, Sakin şehir,

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

**CITTA SLOW APPROACH AS A RURAL DEVELOPMENT MODEL;
EXAMPLE OF BURSA, ORHANELİ**

Vildan KOÇ

**İstanbul Commerce University
Graduate School of Applied and Natural Sciences
Department of Real Estate Development and Management**

Supervisor: Prof. Dr. İbrahim BAZ

2020, 94 pages

The Cittaslow movement arose in Italy as a reaction to crowded and standardized urbanization in 1999. The movement spread around the world shows up as an alternative city and life model in a short period. Cittaslow Movement has now reached 252 members in 30 countries and became an international network.

In Turkey, cities that meet the criteria of Cittaslow Movement or who can easily meet these criterias should be identified. The adoption of this approach will open the gates of our cities with numerous historical and cultural values to the whole world.

In this study, cittaslows in Turkey are examined and some possible obstacles to encounter while pursuing a cittaslow membership were listed as a guide.

When a sustainable "Rural Development Model" approach is made by starting with the Slow City Movement; internal migration form rural areas can be prevented and urban to rural internal migrations can be experienced by taking the Orhaneli district as an example. As a result of the study, it is predicted that there will be an increase in the quality of life in rural areas and sustainable economic development can be realized.

Keywords: Cittaslow, Orhaneli, Rural Development, Slow Cities,

TEŞEKKÜR

Bu araştırma için beni yönlendiren, bilgi ve tecrübesi ile yardımcı olan değerli Danışman Hocam Prof. Dr. İbrahim BAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Okula başladığım ilk günden itibaren her zaman yardımlarını gördüğüm Doç.Dr. Hamit Haluk SELİM'e teşekkür ederim.

Tezimin imalatında yerel bilgi ve belgeleri veren, arşivini bana açan Orhaneli Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürü, İnşaat Mühendisi Hakan BAL'a katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Tezimin her aşamasında beni yalnız bırakmayan Kızım Av. Işıl ÇEVİKEL VANLI'ya ve yerel araştırmalarımnda her türlü desteğini esirgemeyen Babam E.Alb. H.İbrahim KOÇ'a sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Vildan KOÇ
İSTANBUL, 2020

ŞEKİLLER

	Sayfa
Şekil 1.1. Yöntem akış şeması	3
Şekil 3.1. Slow Food logo	10
Şekil 3.2. Başvuru süreci	16
Şekil 3.3. Sakin şehir (Cittaslow) logosu	19
Şekil 3.4. Dünya genelinde sakin şehir dağılımı	22
Şekil 3.5. Piazza dela Repubblica ve Orvieto şehir merkezi	24
Şekil 3.6. Walldkirch	26
Şekil 3.7. Türkiye sakin şehir haritası	28
Şekil 4.1. Orhaneli idari haritası	30
Şekil 4.2. Yıllara göre Orhaneli ilçe nüfusu	33
Şekil 4.3. Bursa, Eskişehir ve Bilecik ilçelerinin toplam nüfus dağılımı	35
Şekil 4.4. Söğüt Havzası	37
Şekil 4.5. Orhaneli Maden İhtisas Organize Sanayi Bölgesi imar planı	43
Şekil 5.1. Karagöz heykeli	53
Şekil 5.2. Karagöz Hacivat gölge oyunu	54
Şekil 5.3. Karagöz A tipi mesire alanı projesi	56
Şekil 5.4. Cevizli lokum ve cantık	57
Şekil 5.5. Köy kadınları	58
Şekil 5.6. Köy kadınları	59
Şekil 5.7. Beyce Pazarı	60
Şekil 5.8. Beyce Pazarı	60
Şekil 5.9. Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı	62
Şekil 5.10. Sadağı Kanyonu yürüyüş parkuru	63
Şekil 5.11 Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı	64
Şekil 5.12. Şahinkaya Mağarası	66
Şekil 5.13. Hayır günleri	67
Şekil 5.14. Orhaneli Belediyesi paketleme tesisi	69
Şekil 5.15. Orhaneli Belediyesi Güneş Enerji Santrali	70
Şekil 5.16. Jeotermal kaplıca tesisi	71
Şekil 5.17. Deliballılar Köyü	72
Şekil 5.18. Orhaneli hobi evleri	73
Şekil 5.19. Orhaneli termik santrali	74

ÇİZELGELER

	Sayfa
Çizelge 3.1. Hızlı ve yavaş karşılaştırması.....	9
Çizelge 3.2. Cittaslow Türkiye başvuru süreci.....	17
Çizelge 4.1. Yaş aralığı ve cinsiyete göre nüfus dağılımı	34
Çizelge 4.2. Orhaneli ilçesi aylara göre sıcaklık ve yağış dağılımı	35
Çizelge 4.3. Tarım alet ve makine varlığı.....	38
Çizelge 4.4. Önemli tarımsal ürünler.....	38

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BEBKA	Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı
BUSAD	Bursa Sağlık Çalışanları Derneği
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirme
DAĞDER	Orhaneli-Keles-Büyükorhan-Harmancık ve Osmangazi'ye Bağlı Dağ Köyleri Yardımlaşma ve Kültür Derneği
GDO	Genetiği değiştirilmiş organizma
IPART	Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı
ISO	International Organization for Standardization
KW	Kilo Watt
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

1. GİRİŞ

Nüfusun büyük metropollere doğru göç etmesi nedeniyle, daha küçük kentsel alanlar, ya hayalet kasabalar olarak ölmek üzere terkedilmiş ya da küresel endüstri ve işletmeleri bölgelerine çekerek büyüklüklerini arttırmaktadır. Bu seçenekler, küçük şehir ve kasabaları başarılı olmak için kendi geleneksel kimliklerini terk etmek zorunda bırakmakta ve mekan anlamının etrafında bir önemsizlik yaratmaktadır.

Dünyanın dört bir yanındaki kentsel alanlar tarihlerinde önemli bir aşamaya girmektedir. Küresel nüfus bu kentsel alanlara göç etmeye devam ettikçe, şehirler toplam nüfusun görülmemiş bir yüzdesini kazanmaktadır. Kent merkezlerinin büyümesini de içeren trendler ve modeller küreselleşme altında bir araya gelerek, giderek daha fazla homojenleşen kentler üretmektedir.

Düzgün bir şekilde sürdürülememesi durumunda bir çok yerde yerel kimlik duygusu risk altındadır. Özellikle yerel kimliğe değer vermeyen yabancı çözümlere sık sık başvuran ve çok fazla dikkat çekmeyen küçük kentsel alanlardaki durum bu şekildedir. Dünya genelindeki planlama topluluğu, yerel kimliği sürdürme sorununa bir cevap olarak sunulan bütüncül, yer temelli bir çözümden fayda sağlayabilecektir.

Bu sorunları araştırmak amacıyla, sakin şehirler ile ilgili bir örnek çalışma yapılmıştır. Küçük şehirlerden oluşan bir ağ olan sakin şehirler, kentsel ve bölgesel planları, her bir kentsel bölgenin kendi benzersiz dokusunu korumayı seçerek, konum temelli kimliğin birincil varlıkları etrafında odaklamaya çalışmaktadır.

Sakin şehirler ağı, her bir kentin mekan anlayışına entegre olan bir yaşam kalitesini korumayı amaçlamaktadır. Temel felsefe her kentte, bölgenin geleneksel olarak kimliğini oluşturan varlıklarını ve yaşam biçimini tanımlamak ve desteklemektir. Sakin şehir hareketinin destekçilerine göre, bu özellikler desteklendiği, tanıtıldığı ve sürdürüldüğü sürece, kentsel bölgeler başka bir

kopya şehir olmaktan kurtulabilecektir. Mekan duygusunu yeniden tesis ederken, fiziksel çevre ile olan ilişki yeniden kurulabilecek ve dolayısıyla toplum tarihsel temeliyle bağlantı kurabilecek, böylece sürdürülebilirlik sağlanacaktır.

Bu çalışma, küçük kasaba ve şehirlerin, ortak amaçlara bağlı şehirlerle birlikte çalışarak yerlerini, kimliklerini ve yaşam kalitelerini koruyabilmelerine odaklanmakta ve bir kırsal kalkınma modeli olarak uygulanabilirliğini Orhaneli İlçesi'nde araştırıp, inceleyip, değerlendirerek öngörude bulunmaktadır.

1.1. Amaç

Bu tezin amacı; Bursa ili Orhaneli ilçesinin sakin şehir (cittaslow) üyelik potansiyelinin çeşitli göstergeler ve kriterler üzerinden değerlendirilmesidir. Bu amaçla öncelikle yavaş / sakin hareketi hakkında inceleme yapılarak hareketin felsefesi ve koşulları belirlenmiştir. Daha sonra Orhaneli ile ilgili elde edilen nitel ve nicel veriler bu koşullar bağlamında kırsal kalkınma modeli yaklaşımıyla değerlendirilerek, bir sonuca ve önerilere ulaşılması hedeflenmiştir.

1.2. Araştırma Yöntemi

Bu tezin hazırlanması sürecinde, özellikle yavaş / sakin hareketi incelenirken ulusal ve uluslararası literatür taraması yapılmıştır. Konuyla ilgili yayınlanmış kitap ve makaleler kavramsal çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Orhaneli ilçesi ile ilgili verilerin elde edilmesi sürecinde Orhaneli Belediyesi yayınları, kaymakamlık internet sitesi, Türkiye İstatistik Kurumu gibi kurum kaynakları ve süreli yayınlarda yayımlanan haberler ve makaleler gibi yazılı ve dijital kaynaklar incelenmiştir. Orhaneli ile elde edilen bilgiler doğal ve kültürel özellikler olarak tasnif edilmiştir. Ardından bu veriler sakin şehir kriterleri bağlamında kırsal kalkınma modeli potansiyeli incelenmiştir.

Şekil 1.1 Yöntem akış şeması (Özhancı, vd, 2013)

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Bu literatür taraması; kimlik, sürdürülebilir mekan ve pazarlama konularını tartışmaktadır. Kimlik ve sürdürülebilir mekan sorunları açıkça bağlantılıdır. Kentsel alanların küresel homojenizasyon eğilimini araştırırken, her bir yerin kimliği tehlikede olan kilit konudur. Mekan kimlik için hayati öneme sahiptir. Kimliğin sürdürülmesine yönelik çalışmalarda mekan da sürdürülmelidir. Pazarlama da konuya dahil olur, çünkü tipik olarak mevcut homojenizasyon eğilimi ile ilişkilidir. Bununla birlikte, bir kentin sunumu kimliği ile bağlantılıdır ve başkaları tarafından bilinen bu kimlik olacaktır. Bu nedenle, pazarlama ilk iki konunun yararına veya zararına çalışabilir.

Bir yerin kimliği; hepsi birbirine bağımlı olan ve bazıları kendi başlarına kolayca tanımlanmayan sayısız faktörle tanımlanır. Özetlenmiş bir liste, bir yerin coğrafi konumu, tarihçesi, kültürel gelenekleri, demografik durumu, mimari ve kentsel tasarımı, festivalleri ve etkinlikleri, tanınmış sakinleri, turist sayısı ve diğer birçok unsuru içerebilir.

Bununla birlikte, mekanı tanımlayan kimlikler hem dış hem de iç kuvvetlerin baskısı altındadır. Dünyanın dört bir yanından kentsel ve kırsal alanların tepkisi çeşitli şekillerde olmaktadır. Tepkiler, heyecanla yeni bir küresel kimliğin benimsenmesinden, yerel kimliğin şiddetle korunmasına kadar uzanmaktadır.

Manuel Castells, "The Power of Identity" adlı kitabında, "kendi inşa edilmiş kimlikleri adına küreselleşmenin mevcut süreçlerine meydan okuyan" çeşitli sosyal hareketleri analiz etmektedir (Castells, 2004). Bu hareketler, küreselleşme baskılarına ve özellikle de bazı kentsel eğilimlerin küresel etkisinden oluşan homojenizasyon hissine tepki göstermektedir. Sosyal hareketler, küreselleşmeye bir cevap ve tepki olarak yerelleşmeye odaklanmaktadır. Yerel kimlik, dışsal homojenizasyon tehditleri veya diğer küresel eğilimler tehdidiyle karşı karşıya kaldığında, yerel mekanda merkezi olarak önemli olmaktadır. Yerelleştirme, belirli bir yerin, kültürün ve bir grup insanın varlıklarını içerir. Kültürel gelenekler, olaylar, mimari ve peyzaj gibi unsurlarla ortaya çıkmaktadır.

Marcia Nozick, "No Place Like Home, Building Sustainable Communities" adlı kitabında, bir yerin benzersiz kimliğini oluşturan kilit unsurların küreselleşme nedeniyle risk altında olduğunu açıklamaktadır. Küçük yerlerin mevcut kimlikleri, "herkesin ama kimsenin evi değil" olan yeni bir küresel kimliğin var olduğu noktaya doğru evrilmektedir. Planlamacılar, bir yeri başka bir yerden farklı kılan ve genel olarak kentsel yapı çeşitliliği yaratan faktörlerin ortadan kalkmasından endişe etmektedir. Küresel köyün etrafı çevrelendikçe; kendi kimliklerimizle, geçmişlerimizle, toplum köklerimizle, yerel yöntemlerimizle ve geleneklerimizle temasımız daha fazla kaybedilmektedir (Nozick, 1992).

Dünyadaki küresel kimlik ve bağlantılar güçlendikçe, bir yerin ve insanların kimliğinin yerel bağlantıları zayıflar. Küreselleşmenin sayısız yararı olsa da, hemen hemen her alanda birçok yerel kimliği değiştirdiği şüphesizdir. Küresel ve yerel ölçekler dengede kalmalıdır. Küreselleşme, kendi başına güçlü, ortaya çıkan bir faktör haline gelmiştir. Bununla birlikte, küresel ilgi ve büyük sanayi zenginliği hedefleyen daha küçük topluluklar, onları tanımlayan yönlerini kaybetme riski altındadır.

Küresel bakış yerel seviyeye uygulandığında mekan, planlamanın odağı olmaktadır. Kentsel alanın odağı yerel bir mekandayken, mekan duygusu söz konusu bölge için belirleyici faktör haline gelir. Bütünsel bir anlamda, mekan şehir bölgesi için çok önemlidir. Yani, mekan kültürel, fiziksel, ekolojik, tarihi ve manevi faktörler dahil birçok şeyi temsil eder. Mekan duygusu bu nedenle yerel kimliğin somut bir parçası olarak birleştirilen ve dengelenen bu faktörlerin kalitesini temsil etmektedir.

Bir sürdürülebilir mekan nosyonunun başarılı olabilmesi için tamamen bütünsel olması gerekir. Mekan fikri, sadece konum temelli bir faktörden daha fazlasıdır. Mekan, belli bir konumdan daha fazlasını temsil eder: kültür, gelenekler, insanlar, çevre ve hatta endüstri, mekan anlamının ayrılmaz bir parçasıdır. "Fizikselliğin, işlevselliğin ve maneviyatın kesişimi" olarak algılanabilir (Wight, 1999).

Mekan oluşturma literatürünün çoğu, mekanı çevresel sürdürülebilirliğe odaklanarak temsil etmiştir. Michael Hough, bu bakış açısını "Out of Place: Restoring Identity to the Regional Landscape" adlı kitabında sunmuştur. İnsan ve insan dışı doğa güçlerinin geçmişte karakteristik ve belirgin bir şekilde tanımlanabilir manzaralar yarattığını ve bugün sanayi sonrası manzarayı nasıl şekillendirdiklerini ve özellikle bu etkilerin mekan algısını nasıl şekillendirdiğini anlatmaktadır (Hough, 1990).

Schneekloth ve Shibley, insanlar ve mekanları arasındaki ilişkilerin mekan oluşturmada önemli bir amaç olduğunu yazmaktadır. Bu, mekan oluşturmanın sosyal rolünü çeşitlendirmesi ve artık çevresel peyzajı ve ekolojik sorunları temsil etmek zorunda olmadığını belirtmesi açısından önemli bir ifadedir (Schneekloth, 1995).

Mekan oluşturma, yerel halkın kendileri ve toplulukları için önemli yerler yaratabilmesi açısından önemli bir fırsattır. Yöre halkı yöresini bilmektedir. Geniş, küresel teoriler standartlaştırılmış uygulamalar ve teoriler yoluyla başarılı yerel mekanlar oluşturamazlar. Her bir mekanın kendisine has sorunlarına çözüm üretebilmek için yerel seviyeden incelenmelidir.

Mekan pazarlaması turistleri ve gelecekteki sakinleri çekmek ve mevcut sakinlerle imajı geliştirmek için yaygın bir uygulama haline gelmiştir. Kentsel alanlar insanları çekmek için birbirleriyle rekabet eder. Birleşmiş Milletler turizmi dünyanın en hızlı büyüyen endüstrisi olarak tanımlamaktadır. Her ölçekten kentsel alanlar, bu sektördeki paylarını almaya isteklidir (Pruitt ve LaFont, 2004).

Birçok kentsel alan geleneksel geçim kaynaklarını ve varoluş sebeplerini kaybetmiştir. Örneğin, madencilik, balıkçılık veya kereste gibi endüstrileri olan topluluklar yakın bölgedeki doğal kaynakları tüketmiş olabilir ve bu nedenle tüm toplumu kaybetme riski altında olabilir. Bu toplulukların bazıları turizmi alternatif bir endüstri olarak görmeye başlamıştır.

Turizm, kentsel bir alanın pazarlanması ile iç içedir. Pazarlamanın arkasındaki amaç, çoğunlukla turistleri bir bölgeye çekmektir. Başarılı pazarlama, kendilerini temsil eden belirli bir imajın yansıtılmasını isteyen topluluklar için bir avantajdır. Olumsuz bir üne sahip olan topluluklar, kendilerini yalnızca belirli bir yerin olumlu yönlerine odaklanarak pazarlamaya çalışacaktır.

Bir kentin belirli bir şekilde pazarlanması, ister sanayi yatırımı isterse turizm artışı için olsun, pazarlanan toplumu değiştirme potansiyeline sahiptir. Çoğu durumda, bu pazarlamadaki hedefin bir parçasıdır. Bir alanın belirli bir olumlu özelliğini vurgulayarak, topluluk bu özelliğin sıklığını artırmayı ve olumsuz olarak nitelendirilebilecek diğer tanımlayıcı faktörleri azaltmayı umacaktır.

Pazarlama kimlik ve mekanla bağlantılıdır. Pazarlamanın odağına bağlı olarak hem kimliği, hem mekanı değiştirme ya da sürdürme yetisine sahiptir. Bir topluluğun mekan algısı, topluluğun genel cazibesinin önemli bir parçası olarak pazarlanıyorsa, daha fazla sürdürülebilirlik şansına sahip olabilir. Bu nedenle, onu dahili bir faktör olarak sunarak, bu belirli mekan duygusunu yaşamak isteyen turistleri çekebilir. Bir mekan hissi ilgi ve turizm üreterek yerel ekonomiye katılabildiğinde, değişmesi daha az olasıdır.

Küresel homojenleşme, fiziksel bir mekanı tanımlayan yerel kimliği, görünüşünü ve doğası gereği bir yerin parçası olan kültür ve gelenekleri tehdit etmektedir. Bu mekan duygusu kimliğin hayati bir parçasıdır ve bu nedenle sürdürülebilir mekanın bir kentsel kimliği sürdürmedeki rolü önemlidir. Pazarlama, sürdürülebilir mekan çabalarını güçlendirme potansiyeline sahiptir.

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; sakin şehir (cittaslow) kavramının anlamı ile ortaya çıkış süreciyle birlikte hareketin Dünya’da ve Türkiye’deki yansımalarından örnekler sunulmaktadır. Bunun yanında kırsal alan ve kırsal kalkınma kavramları hakkında da bilgi verilmektedir.

Sakin şehir hareketinin anlaşılabilmesi için öncelikle yavaş gıda hareketinin bilinmesi gerekmektedir.

3.1. Yavaş / Sakin (Slow) Kavramı Üzerine

"Yavaş" felsefesi, etkili bir taban hareketi olarak ortaya çıkmaktadır. Dünyada, yavaş felsefesinin birçok ayrı oluşumları vardır ve bunlar mutlaka Yavaş Gıda veya Sakin Şehir ile bağlantılı olmak zorunda değildir. Bununla birlikte, bu taban hareketi felsefesi, hızlı yaşam ve üretimin artması sonucu oluşan kalitesizliğe karşı oluşan memnuniyetsizliği göstermektedir.

Yavaş gıda, yavaş felsefenin en görünür tezahürü haline gelmiştir. Yakın zamana kadar, dünya genelinde var olan yavaş felsefesine dayalı birçok ayrı hareket vardı. Carl Honoré, In Praise of Slow adlı kitabı yayınladığında, birçok farklı hareket ve topluluk için merkezi temas noktası oldu. Honoré'nin kitabı, genel olarak önemli olan şeylere zaman ayrılmayan, hızlı ve tempolu bir hayata başkaldırıdır. Honoré, Yavaş Gıdayı "McDonald's'ın yapmadığı her şey" olarak tanımlamaktadır. Bunlar taze, yerel, mevsimlik ürünler; kuşaklar boyunca aktarılan tarifler; sürdürülebilir tarım; geleneksel üretim; aile ve arkadaşlarla keyifli yemek yemek olarak listelenmektedir (Honoré, 2004).

Sakin Şehirlerin yaşamın hızlı temposunu engellediği şeklinde yorumlanması doğru değildir. Sakin Şehirlerdeki sakin, kaliteye zaman ayırma fikri ile ilgilidir. Ancak, Sakin Şehir sakinleri mutlaka daha yavaş bir yaşam hızına sahip olmak zorunda değildir. Yavaş hareketindeki yavaşlık veya sakinlik daha yüksek bir yaşam kalitesini ve bu kaliteyi elde etmek ve takdir etmek için zaman ayırılmasını temsil etmektedir. Yavaş ve hızlı yaşam tarzları arasındaki farklar çizelge 3.1’de gösterilmektedir.

Çizelge 3.1: Hızlı ve yavaş karşılaştırması

Yaklaşım	Yaygın - Hızlı	Alternatif - Yavaş (sakin)
Özellikler	Homojenize Eşitliksiz Endüstriyel Standartlaşmış Tüzel Sürdürülemez Kopyalanmış Düşük kaliteli Yinelenen Yerel tarihe, kültüre duyarsız	Kendine özgü Eşitlikçi, adil Zanaat Özelleştirilmiş Tabandan gelen Sürdürülebilir Özgün Yüksek kaliteli Konusuna özgü Yerel tarihe, kültüre duyarlı
Örnekler	Şehir megaprojeleri Endüstriyel gıda	Toplum ekonomik gelişimi Yavaş gıda

Yavaş gıda hareketi, sakın şehirler de dahil olmak üzere tüm ilgili hareketler için felsefi çıkış noktası olmuştur. Bir taban hareketi olan Yavaş Gıda, İtalya genelindeki şehir ve kasabalarda güçlü bir varlık haline gelmiştir. Yöresel yemek ve mutfaklar, yerel halkın ve tursitlerin dikkatini çekmektedir. Yavaş gıda hareketi ayrıca gıda, yerel çiftlikler ve geleneksel mutfakları kültürel sürdürülebilirlikle ilişkilendirilmektedir. Yavaş gıda hareketi, yerel gıdaları bölgede ve ayrıca dünyada teşvik etmek için çalışmaktadır. Yavaş gıda ve sakın şehirler arasındaki bağlantı, yerel üretimi teşvik etmek için daha fazla kentsel mekan üretimine neden olmuştur.

3.2. Yavaş Gıda (Slow Food)

Yavaş gıda hareketi, İtalya'nın kuzey batısında, Langhe şarap bölgesi ile Alba turizm bölgesi yakınlarında küçük bir şehir olan Bra'da ortaya çıkmıştır. 1970'lerde Bra, sanayileşme ile mücadele eden küçük, bağımsız işletme ve çiftlikler ile yerel kültürel kimliğin ve bölgenin sanayileşmenin getirdiği tek kültürlülüğe kurban gitmemesi konusunda sert bir kararlılık gösteren bir dizi güçlü, sol görüşlü politik grup tarafından karakterize edilmektedir. Özellikle bir grup (Özgür ve Övgüye Değer Barolo Dostları Derneği), ev yapımı ve geleneksel şarap ve yemekler olmak üzere bölgenin yiyecek ve şaraplarını korumayı ve

tanıtmayı amaçlayan, dönemine göre alışılmadık bir bakış açısına sahiptir. Gıda ve içecek tadımlarının modaya uygun bir arayış olmadığı gerçeğine rağmen grup, şarap ve yiyecek tadımı düzenlemiş, ziyaretçilere ürünlerini nasıl en iyi şekilde kullanacaklarını öğretmiş ve ürünleri için posta üzerinden sipariş aracılığıyla dünya çapında bir pazar yaratmışlardır (Petrini, 2001). Bu, gıda endüstrisinde kendisini göstermeye başlayan yeni bir iş modelinin doğum sürecidir. Burada, endüstriyel yöntemlerle üretilen kitlesel gıdalara yönelik tercih yerini mevsimsel, yerel ve geleneksel yöntemlerle üretilenlere bırakmaya başlamıştır (Nosi ve Zanni, 2004).

1986'da Roma'daki bir McDonald's protestosu sırasında ortaya atılan "Slow Food" terimi standartlaştırılmış, Amerikanlaştırılmış fast food'ların (ve kültürün) Roma'nın kalbine girmesini durdurmak isteyenleri bir araya getirmek için kullanılmıştır. Hareketin oluşumuna ilham veren ikinci bir olay ise metanol karıştırılmış ucuz şarap içen 19 İtalyan'ın ölmesi olmuştur. Bu olaylara tepki olarak Carlos Petrini, Aralık 1989'da Paris'te resmen başlatılan yavaş gıda hareketini oluşturmuştur. Kurucu üyelerden Folco Portinari'nin kaleme aldığı ve on beş ülke tarafından 9 Kasım 1989'da onaylanan Yavaş Gıda Manifestosu Ek-1'de gösterilmiştir. Resmi sembolü sayangoz olan hareket o zamandan beri güçlenmektedir ve şu an dünya çapında 160 ülkeden üyeye sahiptir.

Slow Food Hareketinin sembolü Şekil 3.1 'de gösterilmektedir.

Şekil 3.1 Slow Food logo

Yavaş Gıda hareketi, yavaş ve uzun süren bir yemek yeme, iletişimi teşvik etme ve ilişkileri derinleştirme yoluyla aile ve arkadaşlarla paylaşılan geleneksel tarifleri temsil edecek şekilde büyümüştür. Üyelerin yemek, şarap, kültür ve felsefe hakkında konuşmak için uzun ve yavaş yemeklerde bir araya geldiği bir kültür olarak tanımlanmıştır.

Yavaş Gıda öncelikle, Amerika'nın fast-food kültürünü büyüyen küreselleşmenin bir parçası olarak dışa aktardığı algısının yerleşik olduğu Avrupa'da konumlanmıştır. Bununla birlikte, ABD'nin bile dünya çapında bir fenomen haline gelen Slow Food hareketinde birçok üyesi bulunmaktadır. Fast food kültürü, birçok Avrupa kentinin içsel geleneklerini değiştirerek "homojenlik ve hızlılığı" teşvik etmektedir.

Yavaş gıda; sürdürülebilir, daha az açgözlü ve yavaş yaşamı savunan değişim hareketinin bir parçasıdır. Hareket için, gıda günlük yaşamın merkezindedir. Fast food restoranları ve süpermarketleri, hazır yemeklerin olmadığı ve sadece yavaş gıda tarzı yemeklerin tüketildiği bir düzenin, insanların tüm yaşam tarzını değiştireceği savunulmaktadır. Ailelerin yemek pişirmek ve yiyeceklerini almak için zaman bulmak ve birlikte çalışmak durumunda kalmaları, sanayileşmiş ülkelerdeki insanların yaşam şekillerini tamamen değiştirebilmektedir (Petrini, 2001). Yavaş gıda hareketi ile, yerel ürün ve lezzetlerin tanınıp değer verildiği bölgelerde canlanma başladığı görülmektedir (Hall, 2006).

Yavaş gıda hareketi felsefe olarak; vatandaşların yediği hayvanlar ve gezegenin kendisi de dahil olmak üzere tüm paydaşlar göz önünde bulundurularak, sürdürülebilir şekilde üretilen temiz (kirletilmemiş) ve adil ticareti yapılan gıdaların tadını çıkarmak noktasında merkezlenmektedir. Dünyanın tüm vatandaşlarının lezzet zevkini geliştirmek ve tüm paydaşlar arasında gıda üretimi ve tüketimindeki bağlantıları geliştirmek gibi bir misyonu vardır. Yavaş Gıda hareketi içerisinde bazı kilit yapılar vardır.

Birincisi, geleneksel ev ortamlarında "gardiyanlar" tarafından korunan çok çeşitli yenilebilir bitki türleri ve hayvanlar için bir havuz olan Lezzet Gemisi'ni (Ark of Taste) kullanan Biyoçeşitlilik Vakfı'dır. Bu, geleneksel biyoçeşitliliğin

korunmasını, yalnızca gıda bitki ve hayvanlarının genetik yapıları açısından değil, aynı zamanda geleneksel üretim ve tüketim kültürü açısından da sağlamaktadır. Biyoçeşitlilik Vakfı, geleneksel gıdaların nasıl korunacağını ve destek ve ticaret ağlarının nasıl oluşturulacağını tartışmak için dünyanın dört bir yanından gıda topluluklarını bir araya getiren Tierra Madre etkinliklerini desteklemektedir.

İkincisi, Yavaş Gıda hareketi, gıda eğitimini büyük ölçüde “konvivium” yoluyla teşvik etmektedir. Bir konvivia, yerel halkın yiyecek ve lezzetler hakkında bilgi edinmesine yardımcı olmak için yemek tadımı, akşam yemeği ve diğer etkinliklere ev sahipliği yapan bir grup ilgili kişidir ve latince şölen, ziyafet anlamına gelmektedir (Kabaağaç ve Alovera, 1995). Bu konvivialar, çoğunlukla tüketiciler ve üreticiler arasında yeni ağların oluşturulmasına yardımcı olmanın bir başka yoludur. Daha resmi eğitim kurumları da üyelik yoluyla bu bağlara katılabilmekte ve davet edildiklerinde gıda atölyeleri düzenleyebilmektedirler. Diğer faaliyetleri arasında okulların bahçe kurmalarına ve çocukların lezzet hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olmaları sayılabilir.

Bu hareketin temelinde gıda ve fiyat arasındaki bağlantının kopması bulunmaktadır. Sanayileşme, seri üretim ile maliyetlerin azalmasına sebep olmuştur. Buna, ne yazık ki, kalite kaybı ve çevreye ve insanlara yönelik insanlık dışı muamele eşlik etmektedir. Petrini (2001), tüketicilerin kaliteye önem vermeyi öğrenmelerinin ve bu kaliteyi elde edebilmek adına daha yüksek bir fiyat ödemek zorunda kalabileceklerini anlamalarının önemini belirtmektedir. Yavaş Gıda hareketi, yerel ve kendi kendini destekleyen bir pazar mekanizması ve endüstriyel gıda ihtiyacını ortadan kaldırmayı önermektedir (Pietrykowski, 2004).

3.3. Sakin Şehir (Citta Slow)

Yavaş/Sakin Felsefesi ve Yavaş Gıda Hareketi, küçük şehirler için yaşanabilirlik, yaşam kalitesi ve sürdürülebilirlikle ilgili ilkelerin en geniş ve en köklü uygulaması olan ideolojik platformu yaratmıştır. Sakin Şehir Hareketi, Yavaş Gıda Hareketi ile yakından ilişkili olup, iki hareketin amacı birbirini tamamlayıcı

niteliktedir. Geniş anlamda, her iki kuruluş da yerel ve geleneksel kültürleri, yavaş bir biçimde düşünmeyi, eğlenmeyi ve misafirperverliği desteklemektedir. Her ikisi de büyük şirketlere ve küreselleşmeye karşı olsa da, itici motivasyonları ekolojik ve insancıl olduğu kadar politik değildir.

Sakin şehir hareketi; Ekim 1999'da, bir Toskana tepesi kasabası olan Greve-in-Chianti'nin belediye başkanı Paolo Saturnini'nin, diğer üç belediyenin (Orvieto, Bra ve Positano) belediye başkanlarıyla bir citta-lente/sakin şehiri tanımlayacak özellikleri belirlemek için bir araya gelmesiyle başlamıştır. Dört belediye başkanı, Orvieto'daki kuruluş toplantısında, daha sakin ve daha az kirlenmiş fiziksel ortamlara yönelik çalışmayı, yerel estetik gelenekleri korumayı ve yerel el sanatlarını, ürünleri ve mutfakı teşvik etmeyi içeren bir dizi ilkeye karar vermiştir. Ayrıca, daha sağlıklı ortamlar oluşturmak, vatandaşların daha yavaş ritimlerde yaşamalarının değerini anlamalarını sağlamak ve daha iyi bir yaşam için idari çözümler bulma konusundaki deneyimleri paylaşmak için, teknolojiyi kullanma sözü verilmiştir.

Amaç, iyi yemeklere, sağlıklı çevrelere, sürdürülebilir ekonomilere ve toplum yaşamının geleneksel ritimlerine dayalı sağlam bir canlılığa sahip olan yerlerin gelişimini teşvik etmektir.

Bu fikirler kısa zamanda 54 maddelik bir taahhüt listesi ile bir tüzüğe dönüşmüştür. Tüzük, yiyecek ve şaraptan keyif almaya, şenlik kültürünün geliştirilmesine, kaliteli ve özel gıdaların tanıtımına yoğun olarak eğilmektedir.

Yerel karakteristik ve mekan duygusunu teşvik etmek, iyi yerel yemek ve şarabın tadını çıkarmak kadar önemlidir. Bu, tüzüğün ayrıca kentsel tasarım ve planlamanın birçok yönünü kapsadığı anlamına gelmektedir. Aday şehirlerin yalnızca geleneksel yerel sanat ve el sanatlarını desteklemeye değil aynı zamanda ürünleri bölgeye özgünlüğü ve kimliğini veren modern endüstrileri desteklemeye de bağlı olması gerekmektedir. Yapılı çevrelerinin ayırt edici karakterinin korunmasına da önem verilmeli, ağaç dikmeye, daha fazla yeşil alan yaratmaya, bisiklet yollarını ve yaya caddelerini arttırmaya, meydanları reklam panolarından ve neon reklamlardan uzak tutmaya, araba alarmlarını

yasaklamaya, gürültüyü azaltmaya ve kirlilik, ışık ve hava kirliliğini azaltmaya, alternatif enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmeye, toplu taşımayı iyileştirmeye ve yeni gelişmelerle çevre dostu mimariyi teşvik etmeye söz vermeleri gerekmektedir.

Hareket, ISO 9000'in bünyesindeki yönetim standartlarına ve ISO 14000'in çevre yönetim ve izleme standartlarına bağlıdır.

Sakin şehir hareketinin amaçlarına ulaşmak, ilk etapta, şehir belediye başkanı tarafından hareketin ilkelerine güçlü bir bağlılık gerektirir. Uzun vadede gelecek olan başarı; sakin şehir ideallerini destekleyen şehir yönetimi, yerel işletmeler ve bölge sakinlerinin ittifakını içeren yeni bir politik dinamik geliştirmeye bağlıdır.

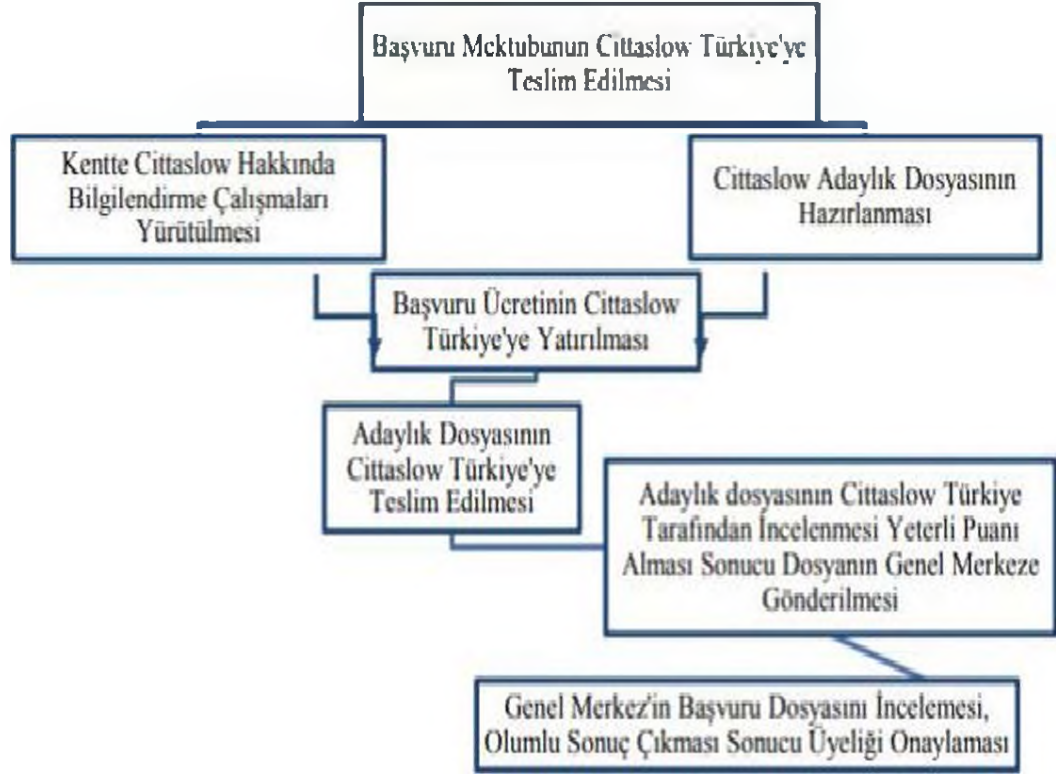
Sakin şehir hareketine yönelik bariz bir eleştiri, çok kolay bir şekilde zayıflamış, geriye bakan, izole topluluklar (yavaşlığın coşkulu bağnazlığının hızlı dünyanın ateşli materyalizmini yerinden ettiği yaşayan anıt mezarlar) üretebilme potansiyelidir. Ancak sakin şehir kasabaları, gençlerin akşamları yapacakları birşey olmayan ve çeşitlilik içermeyen boğucu, sorunsuz bir yer olmak istememektedir. Sakin şehir kasabaları ayrıca ticaret, inovasyon veya teknolojiye karşıt olmayı da hedeflememektedir. Reçeteli yavaşlığın tehlikelerinin farkında olan sakin şehir hareketi, çiftçi pazarları, festivaller ve davetkar kamusal alanların yaratılması yoluyla canlılığı artırmayı umut etmektedir. Teknolojiyi hava, gürültü ve ışık kirliliği kontrol sistemlerinde, modern enerji sistemlerinde, atık dönüşüm ve gübreleştirme tesislerinde kullanmayı amaçlamaktadır. Çevreye duyarlı, bölgesel, otantik ve gastronomi odaklı turizm yoluyla ticareti teşvik etmek istemektedir. Bu noktada paradoksal bir tehlike ortaya çıkmaktadır: sakin şehir ilan edilmek, kültür endüstrisinde bir markalaşma şekli olabilir. Bu şehirler çok küçük olduğu için - 50.000 ya da daha az kişi - sakin şehir kasabalarının hepsi büyüleyici cazibe merkezleri olarak turizmden kolayca etkilenebilir. Bu yüzden, yavaş tempolu yaşamlarını ne kadar fazla sergilerlerse, bir o kadar hızlı bir şekilde aksi yönde değişme riskleri artmaktadır. Bu senaryoda, mağaza fiyatları artacak ve kafeler otantikliğini kaybedecektir. Sakin şehir kasabaları ne kadar çok bilinirlerse, o kadar İsveçli,

Alman, Hollandalı ve Amerikalı da ikinci evlerini buralarda edinmeyi seçecektir. Ev fiyatları artacak, fakirler ve gençler uzaklaştırılacaktır.

3.3.1. Sakin şehir üyelik ve başvuru süreci

Üyeliğe hak kazanabilmek için, aday şehirler en fazla 50.000 nüfusa sahip olmalı ve organik tarımın tanıtımından ziyaretçilerin yerel geleneksel yemekleri tadabilecekleri merkezlerin oluşturulmasına kadar bir dizi önlem alma sözü vermelidir. Ayrıca, hammaddelerin saflığını korumak ve fast food ile kültürel standardizasyonun ilerlemesini engellemek için adımlar atmalıdırlar (Mayer ve Knox, 2007).

Tüzüğe göre, ilk olarak aday kentin yerel yöneticisi, başvuru nedenlerini açıklayan, Sakin Şehir başvuru gerekçelerinin ana hatlarını belirten ve sertifika kurulu ile doğrudan çalışacak bir temsilci ve yerel teknik uzman belirleyen bir mektup hazırlar. Ön üyelik başvurusu Yavaş Gıda birimine de danışılarak sertifika kurulu tarafından değerlendirilir. Sakin Şehir birliğinden bir delege bu aşamada aday kasabaları ziyaret edebilir. Sertifika formları aday şehre gönderilir. Belgelendirme prosedürü için yardım alması gerekiyorsa, kurul şehre yardımcı olabilmektedir. Aday kasaba, bir kereye mahsus bir belgelendirme ücreti olarak 600 euro öder. Doldurulmuş sertifika formu sakın şehir merkez ofisine gönderilir. Kasabanın sertifika puanının şartların % 50'sini aşması durumunda, bir sonraki resmi sakın şehir toplantısında yeni bir sakın şehir ilan edilecektir. Son olarak, sakın şehir belediye başkanı veya bir temsilcisi, Uluslararası Sakin Şehirler Birliği başkanından şahsen üyelik belgesini almaktadır. (Şekil 3.2)

Şekil 3.2. Başvuru süreci (Yalçın vd, 2017)

İlk başvuru eğer başvuru yapan yönetimin bağlı olduğu ülkede bir komite varsa oraya, yoksa genel merkeze yapılmaktadır. Yerli komitenin var olması durumunda son adımdaki genel merkez değerlendirmesine kadar olan süreç bu komite üzerinden yürütülmektedir. Bu süreç genel hatlarıyla Çizelge 3.2’de açıklanmaktadır.

Çizelge 3.2: Cittaslow Türkiye başvuru süreci

1. Başvuru mektubunun sunulması	Aday kent, Cittaslow Türkiye ağına üye olma niyetini gerekçeleriyle birlikte açıklayan başvuru mektubunu Cittaslow Türkiye Koordinatörlüğü'ne sunar.
2. Başvuru mektubunun değerlendirilmesi	Başvuru mektubu, kentin Cittaslow Felsefesi ve Cittaslow Kriterleri'ne uyumu açısından bütünsel olarak değerlendirilir. Değerlendirme sonucu, gerekçeleriyle birlikte kente bildirilir.
3. Adaylık değerlendirme ziyareti ve raporu	Başvuru mektubunun olumlu değerlendirilmesi durumunda, Cittaslow Türkiye Koordinasyonu (Cittaslow Türkiye Bilim Komitesi ve Yavaş Yaşamı Destekleme Derneği) kente Adaylık Değerlendirme Ziyareti'nde bulunur ve Adaylık Değerlendirme Raporu hazırlar. Kent, Adaylık Değerlendirme Raporu'nun olumlu olması durumunda, Aday Kent ilan edilir. Adaylık Değerlendirme Raporu'nun olumsuz olması durumunda, başvuru reddedilir.
4. Adaylık süreci ve hazırlık raporu	Cittaslow Türkiye Koordinasyonu tarafından, kentin Cittaslow Kriterleri'ne ilişkin eksikliklerini belirten bir Hazırlık Raporu düzenlenir. Hazırlık Raporu'nda, kentin Cittaslow Kriterleri gereğince yapması gerekenler belirtilir. Raporda belirtilen eksiklikler bir yıl içinde tamamlanır. Belirtilen sürede eksikliklerini gidermeyen kentin adaylığı iptal edilir. Adaylığı iptal edilen kent, bir yıl geçmeden tekrar başvuruda bulunamaz.
5. Üyelik değerlendirmesi ve başvuru dosyası	Adaylık sürecinde, Hazırlık Raporu'nda belirtilen eksiklikleri giderdiğini belirten kent, Cittaslow Türkiye Koordinasyonu (Cittaslow Türkiye Bilim Komitesi ve Yavaş Yaşamı Destekleme Derneği) tarafından tekrar ziyaret edilir. Koordinasyon, eksiklerin giderilip-giderilmediğini ve adaylık sürecinde gerçekleştirilen faaliyetleri değerlendirir. Koordinasyon değerlendirmesinin olumlu olması durumunda, kent Başvuru Dosyası'nı hazırlar ve üyelik başvurusunda bulunur.
6. Cittaslow genel merkez değerlendirmesi	Değerlendirmeyi geçen kentin dosyası, Cittaslow Genel Merkezi'ne (Cittaslow International-İtalya) iletilir ve Genel Merkez'in değerlendirmesi sonucunda Cittaslow üyeliği onaylanır.

3.3.2 . Sakin şehir kriterleri

Sakin şehir üyeliği için aday kentler 2019 yılı itibariyle 72 maddelik bir kriter listesi üzerinden değerlendirilmektedir. Bu kriterler genel olarak zorunlu ve perspektif kriterler olmak üzere iki gruba bölünmüştür. Aday kentlerin zorunlu

kriterle ilgili çalışmalarının hali hazırda yapılmış olması gerekmektedir. Perspektif kriterler listesi ise geleceğe yönelik olan, gerçekleştirileceği taahhütü verilen kriterlerdir. Aday belediyeler her bir kriter üzerinden puanlanmakta ve üye olabilmek için minimum 50 puan almak zorundadır.

Kriterler zorunlu ve perspektif gruplaması haricinde ilgili oldukları konu başlıkları altında 7 gruba ayrılmaktadır. Bunlar çevre politikaları; altyapı politikaları; kentsel yaşam kalitesi politikaları; tarımsal,turistik, esnaf ve sanatkarlara dair politikalar; misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar; sosyal uyum ve ortaklıklar olarak listelenmektedir.

Çevre politikaları başlığı altında hava kalitesi kontrolü, atık yönetimi, ışık kirliliği kontrolü, alternatif enerji kaynakları, çevre mevzuatına uygunluk ve çevre yönetim sistemlerinin benimsenmesi gibi düzenlemeler bulunmaktadır.

Altyapı politikaları başlığı kentsel planlama ve ulaşım önlemleri (trafiğin azaltılması), parkların iyileştirilmesi, eski binaların restorasyonu konularını düzenlemektedir. Kentsel yaşam kalitesi politikaları genel olarak kentsel alan üzerinden yaşam kalitesinin geliştirilmesiyle ilgili düzenlemeler barındırmaktadır.

Tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkarlara dair politikalar başlığı altında geleneksel sanatların korunması, organik tarımın teşvik edilmesi gibi düzenlemeler bulunmaktadır.

Üye ülke birlikleri bu kriterler listesindeki başlıkların altına, o başlıktaki toplam puanın %20'sini geçmemek kaydıyla ülke şartlarına göre kriterler ekleme yetkisine sahiptir. Cittaslow Türkiye birliği henüz böyle bir ekleme yapmamıştır fakat dünya genelinde bazı örnekler mevcuttur. Örneğin Almanya'nın kriter listesi, başvuruda bulunan Alman şehirlerinde GDO'ların (genetiği değiştirilmiş organizma) yasaklanmış olmasını istemektedir. Bu açıdan Überlingen kasabası genetiği değiştirilmiş organizmaları Almanya'da yasaklayan ilk şehir olmuştur. GDO yasağı genel olarak yavaş gıdanın genel fikirlerine uymuyor olsa da yeni bir kriterin eklenmesi, ülkelerin sistem ihtiyaçlarına göre uyarlamaya teşvik edildiklerini göstermektedir (Knox ve Mayer, 2013).

3.3.3 Sakin şehir logosu ve anlamı

Kenti temsilen modern ve tarihi binaları taşıyan turuncu renkli bir salyangoz figürü logo olarak benimsenmiştir. Yavaş gıda hareketinin de logosu olan salyangoz ile verilmek istenen mesaj şu şekilde açıklanmaktadır (Sırım vd. 2012). “Tarihi şato geçmişi, geçmiş nesillerden miras kalan kültürel değerleri, diğer anlamıyla yitirilen pek çok değeri ifade ediyor. Onun hemen dibinde çağdaş hayatı sembolize eden zevksiz, ruhsuz ve donuk beton bina yer alıyor. İnsanlar onun içine girdikçe daha mutsuz oluyor, şehirler beton yığınlarıyla doldukça daha yaşanılmaz oluyor” (Yalçın, 2013).

Birbirinden farklı anlamlar çağrıştıran iki binanın hemen önünde yavaş, temkinli, emin adımlarla kararlı bir şekilde ilerleyen salyangoz ise, cüssesinden beklenmeyecek mesafeler aşmakta, belli bir hayat tarzına karşı ciddi bir protestonun ifadesi olarak geçtiği yerlerde ince bir iz bırakmaktadır.

Hızlı yaşamının diğer adı olan “Amerikan tarzı” hayata bir alternatif olarak, hayatı yavaş, tadına vara vara, sükûnet içinde yaşamayı öngören bir sembol. Yemek kültüründen şehir planlamasına kadar herşeyin sakinlik ve tarihî mirasa saygı prensipleriyle düzenlenmesi gerektiği anlatılmaktadır.

Sakin şehir birliğinin sembolü olan sırtında bir kent taşıyan turuncu salyangoz Şekil 3.3 ‘de gösterilmektedir.

Şekil 3.3: Sakin şehir (Cittaslow) logosu

3.4. Sakin Şehir Olmanın Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Kriterleri karşılayan şehirlerin sakin şehir statüsünü kazanmaları ardından olumlu ve olumsuz etkiler görülmektedir. Bunlardan bazıları aşağıda listelenmiştir.

3.4.1. Sakin şehir olmakla beraber gelen olumsuz etkiler

- Diğer şehirlerden göç eden nüfus ve gelen ziyaretçilerle birlikte yaşanan nüfus artışı ve kalabalık,
- Artan fiyat düzeyi, yaşam pahalılığı,
- Geçmişte deneyim sahibi oldukları kültürel değerlerin günümüzde kaybolmakta olması,
- Geçmişte sahip olunan rahat şehir yaşamının yerini sıkışık bir dokunun alması
- İnsanlar arasındaki güven bunalımı
- Özellikle hafta sonları trafik yoğunluğunun rahatsız edici olması, otopark sorunu yaşanması,
- Yaz dönemlerinde özellikle gününbirlikçi sayısında gözlemlenen önemli artış,
- Mevcut durumun kalabalığı kaldıramaması,
- Günlük işleyişin bozulması,
- Betonlaşmanın başlaması, inşaat ve trafik yoğunluğunun artması,
- İnsanlar için yürüyüş alanlarının azalması.
- Gürültü ve hava kirliliği oluşmaya başlaması.
- Doğal yaşamın özelliğini kaybetmeye yüz tutması,
- Tabela isimlerinde yabancı kelimelerin kullanımındaki artış
- Yörenin değer kazanmaya başlamasıyla yapılaşmanın artması ve beraberinde getirdiği arsa fiyatlarındaki artış,
- Ev kiralarının artması.
- Çocukların daha kalabalık sınıflarda ders yapmak zorunda kalması

3.4.2. Sakin şehir olmanın sağladığı faydalar

- Yörenin tanıtımının yapılması,
- Yapılan reklamların getirdiği hareketlilik,
- Turizm hareketlerinin sadece yılın belirli dönemlerinde değil, yıl boyu görülmeye başlanması,
- Yörenin yerli ve yabancı ziyaretçilerin akınına uğraması,
- Özellikle emekli kesimin yaşamak için yerleşmeyi tercih etmesi,
- Yörede çekilen dizi-film sayısında artış olması,
- Düzenlenen sosyal ve kültürel etkinliklerin artması (konser, festival vb.),
- Çevre düzenlemesine ve altyapıya önem verilmesi (yol, kaldırım ve evlerin bakımı; elektrik kabloların yer altına alınması vb.),
- Yörede binaların değerinin artması,
- Yat limanı ve benzeri gerekli yeni işletmelerin açılması sonucunda istihdamın artması,
- Yeni istihdam alanlarının yaratılması,
- Dışarıdan gelen girişimci sayısındaki artış,
- Müşteri olarak daha fazla insan gelmesi ve halkın gelirinin artması,
- Halkın üretime teşvik edilmesi ve elde edilen gelirin artmasıyla birlikte yaşam kalitesinin de artması.
- Üretici pazarı ve yöresel pazarların kurulması ve bu pazarların çok ilgi görmesi, özellikle bu pazarların kurulduğu günlerde, çevreden çok fazla ziyaretçi geldiği görülmekte,
- Organik üretimin ve pazarın teşvik edilmesi,
- Arkeolojik kazılar yapılmaya başlanması.
- Plajlara mavi bayrak alınması.
- Daha önceden tutucu olan halkın kabuğundan çıkıp, sosyalleşmesi ve yaşama bakış açısının değişmesi,
- El emeğinin değer kazanması,
- Ev hanımlarının çalışmaya başlaması,
- Halkın çevre temizliği bilincini kazanması.

3.5. Dünyada ve Türkiye’de Sakin Şehir

2019 yılı Nisan ayı itibariyle dünya üzerinde 30 ülkede toplam 252 sakın şehir bulunmaktadır (Şekil 3.4). Bu 252 şehrin arasından 83 şehirle hareketin çıkış noktası İtalya ön plana çıkmaktadır. Türkiye’de sakın şehir ağına üye şehir sayısı tekrar Nisan 2019 itibariyle 17’dir.

Şekil 3.4: Dünya genelinde sakın şehir dağılımı (Cittaslow.org, 2019)

3.5.1. Dünyadan Sakin Şehir Örnekleri

Bu bölümde Cittaslow hareketinin kurucu üyesi ve merkezi olan İtalya’nın Orvieto kenti ile Almanya’dan üye şehirler Hersbrück ve Waldkirch hakkında bilgi verilmektedir.

3.5.1.1. Orvieto, İtalya

Orvieto (nüfus 21.000) Cittaslow hareketinin kurucu üyesidir ve hareketin merkezi olarak hizmet vermektedir. Kasaba, neredeyse dik olan 190 metrelik kayalıklar üzerindeki bir tuf platosunda oturmaktadır. Çok eski zamanlardan beri önemli bir stratejik konum olan Paglia nehrinin vadisine hakimdir. Orvieto,

ilk olarak Etrüsk kalıntıları üzerine kurulmuş, Gotlar tarafından istila edilen ve daha sonra Lombardlar tarafından ele geçirilen bir Roma yerleşimidir. Zengin ortaçağ kasabası, Guelph'ler (Papa'nın tarafı) ile Ghibellines (İmparatorun tarafı) arasında bölünmüş, denize erişim konusunda Floransa ve Siena ile rekabet halindeyken, Kilise tarafından alınmış ve Papalar için bir sığınak haline getirilmiş, daha sonra terk edilmiş ve on dokuzuncu yüzyılda İtalyan Krallığına eklenmiştir. Kısıtlı alanı nedeniyle sanayi devriminden etkilenmeyen kasaba son zamanlarda tur otobüslerinin güzergahlarında kısa bir durak haline gelmiştir. Ana kuzey-güney oto otoyolunun yakınında ve Roma'dan sadece bir saat kadar uzakta bulunan Orvieto'nun güzel caddeleri ve ortaçağ katedrali (yaklaşık 1290) her yıl 2 milyondan fazla ziyaretçiyi kendine çekmektedir.

Kasabanın dokusunu ve sakinlerinin yaşam tarzını koruma ihtiyacının bilincinde olan eski belediye başkanı Stefano Camicchi, sakin şehir tüzüğü'nün orijinal imzacılarından biridir. Halefi Stefano Mocio, Cittaslow İtalya'nın başkan ve başkan yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Bu isimler, yaşam kalitesini ve kentin sürdürülebilirliğini artırma yönünde önemli adımlar atmışlardır.

Sakin şehir üyeleri, sakin şehir tüzüğü'nün farklı yönleriyle ilgili politikalar ve projeler hakkında bir bilgi havuzu olan tavolo di progetti'ye katkıda bulunmuşlardır.

Orvieto'nun uzmanlığı sürdürülebilir taşımacılıktır. Tarihi kent merkezi her çeşit araç trafiğine kapatılmış; bu da kenti yalnızca trafiğe değil aynı zamanda kirlilik ve gürültüye karşı korumuştur. Ziyaret eden şoförler, bir parkın ve şehir merkezindeki meydanın altına gizlenmiş büyük bir garaja yönlendirilmekte ve şehrin taş surlarının içindeki asansörleri kullanmaktadırlar. Kasabanın diğer tarafında, trenle gelen ziyaretçiler şehir merkezine kadar bir föniküler kullanmaktadır. Küçük elektrikli otobüsler ziyaretçileri kasabanın içinden geçirmektedir. Orvieto, 2003 yılında "insan türlerinin nihai olarak dünyanın ekosistemine tamamen entegre bir topluluk haline gelmesi için yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı bir hidrojen ekonomisi geliştirilmesi ve gelecek nesiller için korunması gereken yerel ve bölgesel çevre kaynaklarının

sürdürülebilir olması için yeni bir hidrojen temelli enerji rejimini" destekleyen Hidrojen Şehirleri Sözleşmesi'nin imza törenine ev sahipliği yapmıştır.

Şekil 3.5 Piazza della Repubblica ve Orvieto şehir merkezi (Knox ve Mayer, 2013)

Yavaş gıda hareketinin gastronomik etkisi Orvieto'daki sakin şehir üzerinde de hissedilmektedir. Kasaba, fast food ve büyük süpermarketleri yasaklayan bir imar yasasına sahiptir ve okul kantin menüleri organik ürünler kullanmakta ve geleneksel yerel yemeklere önem vermektedir. Cuma akşamları, sakin şehir hareketinin ana ofisi olarak da görev yapan Palazzo del Gusto'da (eski adıyla bir manastır olan Chiostro di S. Giovanni) yavaş gıda tarzı bir akşam yemeği servis edilmektedir. Palazzo'nun ikinci katında, bölgesel bir mutfak okulu hem amatörler hem de profesyoneller için kurslar sunmaktadır. Mahzenlerde şarap tadımı, bağcılık ve şarap yapımı ile ilgili eğitim programları için imkanlar bulunmaktadır. Bölgenin beyaz şarapları, Trebbiano Toscano, Verdello ve Grechettograpes karışımıyla birlikte, bölgenin volkanik minerallerinin gizemli kimyasıyla oldukça değerlidir.

Kasaba ayrıca, vatandaşlarının kendi sebzelerini yetiştirerek toprakla iletişim halinde kalabilecekleri toplum tarlalarını açmıştır. Bu özellikle yaşlılar için onları aktif ve meşgul kılmak açısından önemlidir.

Son olarak, sakin şehir yönetimi, Umbria Jazz Winter ve “Orvieto con Gusto” (bir yemek festivali) gibi kültürel etkinlikler geliştirerek uluslararası kitleleri etkilemiştir (Knox ve Mayer, 2013).

3.5.1.2. Hersbrück ve Waldkirch, Almanya

2001 yılında sakin şehir ağına katılan Hersbrück, geleneksel otlak arazisini korumak için birlikte çalışan çiftçiler, şehir yönetimi ve küçük işletmeler arasındaki güçlü koalisyonlar aracılığıyla yerel halk ve bölge toplumu için ekonomik kalkınma fırsatları yaratmıştır.

Yerel çiftçi ağları ürünlerini doğrudan çiftlikten satmakta ve her yıl bölgedeki farklı bir köyde bölgesel ürünler için yerel fuarlar düzenlenmektedir. Koruma programları ayrıca bölgenin elma ağaçlarına ve yerel meyve ağaçları ve mera alanlarında üretilen organik ürünlerin bölgesel olarak pazarlanmasına odaklanmaktadır. Bu, yerel ürünlerin restoranlarda bölgeye özgü geleneksel yemeklerde kullanılmasını ve turizm sektöründeki tedarik zinciri ile bağlantıların genişletilmesini sağlamaktadır.

Ek olarak, yerel aşçılık okulları çocukları gıda ve lezzet konusunda eğitmenin yanında, onlara yiyecekleri nasıl hazırlayacaklarını ve sunacaklarını öğretmektedir. Bu, gelecek neslin yerel gelenekler hakkında bilgi ve beceri kazanmasını sağlamakta ve gıda ile yerellik ve bölge arasındaki bağlantıyı daha da güçlendirmektedir.

Son olarak, yerel kerestelerin daha iyi kullanılması ve alternatif enerji üretimi, ev yapımı ve mobilya için yerel kereste çeşitlerinin geliştirilmesini tartışmak ve uygulamak için başka bir yerel grup oluşturulmuştur.

2002 yılında sakin şehir sertifikası alan Waldkirch, bir kentin, toplum üyelerinin sosyo-ekonomik refahı ve sosyal sürdürülebilirliğin teşvik edilmesi için ekonomisini nasıl desteklediğinin iyi bir örneğini temsil etmektedir.

'Red House' adlı bir projede, eskiden araba hurdalığı olarak kullanılan kamusal alanda bulunan ve evsiz insanlar için kullanılan bir ev, yenilenmiş ve şimdi yerel istihdam olanakları sunan çok işlevli bir topluluk yeri haline getirilmiştir. Burası artık bir sosyal hizmet bürosu, bir toplum mutfağı, haftalık çiftçi pazarı, ikinci el dükkanı ve çeşitli hizmet odaklı ofisler (örneğin bahçe işleri, kuryeler, taşıma hizmetleri) barındırmaktadır.

Mekanın açılışından bu yana suç ve vandalizm oranları azalmış ve her yaştan ve etnik gruptan vatandaşlar daha güçlü sosyal ağlar oluşturmuşlardır.

Ayrıca Waldkirch, diğer alanlarda da sosyal sürdürülebilirliğin korunmasını ve yaratılmasını vurgulamaktadır. Waldkirch, yaşam kalitesi, yerel olarak üretilen ve satılan hizmet ve ürünlerin mevcudiyeti, mekana bağlı yaşam tarzı, gıda üretimi ve tüketimi, yerel işler ve aynı zamanda yerel güvenlik bilincini geliştiren projeler ve programlar aracılığıyla yerel toplum duygusunu yeniden inşa etmeyi amaçlamaktadır.

Şekil 3.6. Waldkirch (Stadt-waldkirch, 2019)

Bu iki Alman sakin şehri, ekonomi, çevre ve eşitlik arasındaki bağlantılara odaklanarak alternatif bir kentsel kalkınma gündemi uygulama olanaklarını göstermektedir. Stratejiler, toplumun ekonomik istikrarı, özgün varlığı ve ekonomik yerelcilik üzerine odaklanmakta ve böylece sakin şehir felsefesinin belirlediği kılavuz çizgileri izlemektedir.

Ancak, her iki kentin başarısı için çok önemli olan, stratejilerin, sakin şehir olarak onaylanmadan önce uygulanmış olmasıdır. Sakin şehir sertifikası, halihazırda devam eden çabalara resmi bir onay eklemiştir. Ayrıca, politik koşullar, bu kentlerin alternatif stratejileri benimsemesine yardımcı olmuştur; her iki kasabada da sakinlerinin güvenini kazanmış sosyal demokrat belediye başkanları hizmet etmiştir.

Buna ek olarak, her iki kasaba da başarılı büyük şehirlerin yakınında bulunduğu ve sakin şehir hareketinde aktif bir lider rolü oynayan güçlü bir küçük işletme topluluğuna sahip oldukları için elverişli ekonomik koşullara sahiptir (Robinson vd., 2011).

3.5.2. Türkiye'nin Sakin Şehirleri

Türkiye'de 15 olan sakin şehir sayısı Mart 2019 tarihinde Köyceğiz (Muğla) ve Ahlat (Bitlis)'in katılımıyla 17'ye çıkmıştır. Diğer sakin şehirler; Akyaka (Muğla), Eğirdir (Isparta), Gökçeada (Çanakkale), Gerze (Sinop), Göynük (Bolu), Halfeti (Şanlıurfa), Mudurnu (Bolu), Perşembe (Ordu), Şavşat (Artvin), Seferihisar (İzmir), Taraklı (Sakarya), Uzundere (Erzurum), Vize (Kırklareli), Yalvaç (Isparta) ve Yenipazar (Aydın)'dır.

Şekil 3.7. Türkiye sakin şehir haritası

2009 yılında Türkiye’de ilk olarak sakin şehirler ağına katılan Seferihisar Belediyesi; Uluslararası Cittaslow Birliği’nin Türkiye Koordinatörü durumundadır ve Türkiye’den başvuruları değerlendirmekle yükümlüdür (cittaslowtürkiye.org, 2016).

3.6. Kırsal Alan ve Kırsal Kalkınma

1924 tarihli Köy Kanunu’na göre nüfusu 20.000’den az olan yerleşim birimleri kırsal alan olarak tanımlanmaktadır (Esengül, 2005). Sekizinci Kalkınma Planında yer alan Kırsal Kalkınma Raporu’nda ise daha genel bir tanım yapılarak; yaşam ve ekonomik faaliyetlerin, önemli ölçüde doğal kaynakların kullanımı ve değerlendirilmesine bağlı olduğu, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme süreçlerinin yavaş ilerlediği, geleneksel değerlerin hayatın şekillenmesinde etkili olduğu, yüz yüze ilişkilerin önemini koruduğu, teknolojik gelişmelerin yaşama ve üretime yansımalarının daha uzun bir zaman aldığı, sosyo-ekonomik nitelikleriyle kentsel alanlar dışında kalan mekanlardır (Devlet Planlama Teşkilatı, 2000).

Kırsal kalkınma, kapitalizmin kırsal alanlarda ortaya çıkması ve kırsal alanlarda sosyo-ekonomik değişimi ve insani gelişmeyi teşvik etmeyi amaçlayan politika ve proje müdahaleleri olarak anlaşılabilir. Kırsal alanda yaşayan ve geçimini tarım sektöründen veya benzer kırsal mesleklerden sağlayan birey ve toplulukların, insanca yaşam koşullarına kavuşturulması için onlarda önce bu yönde bir gereksinme duygusu yaratmak, sonradan bu duygu yönünde çaba harcamaları için onlara maddi ve manevi açıdan tüm yardımların yapılması ile demokratik yoldan bu toplulukların kalkınmalarını sağlama savaşıdır. 'Kırsal kalkınma' yazını hem tarımsal değişim, köylü ekonomisi ve kırsal politika ile ilgili genel konuları ele almakta, hem de projelerin kırsal kesimdeki insanlar ve çevre üzerindeki etkilerini ele alarak bu etkilerin nasıl iyileştirilebileceğini ve geliştirilebileceğini sormaktadır (Bebbington, 2001).

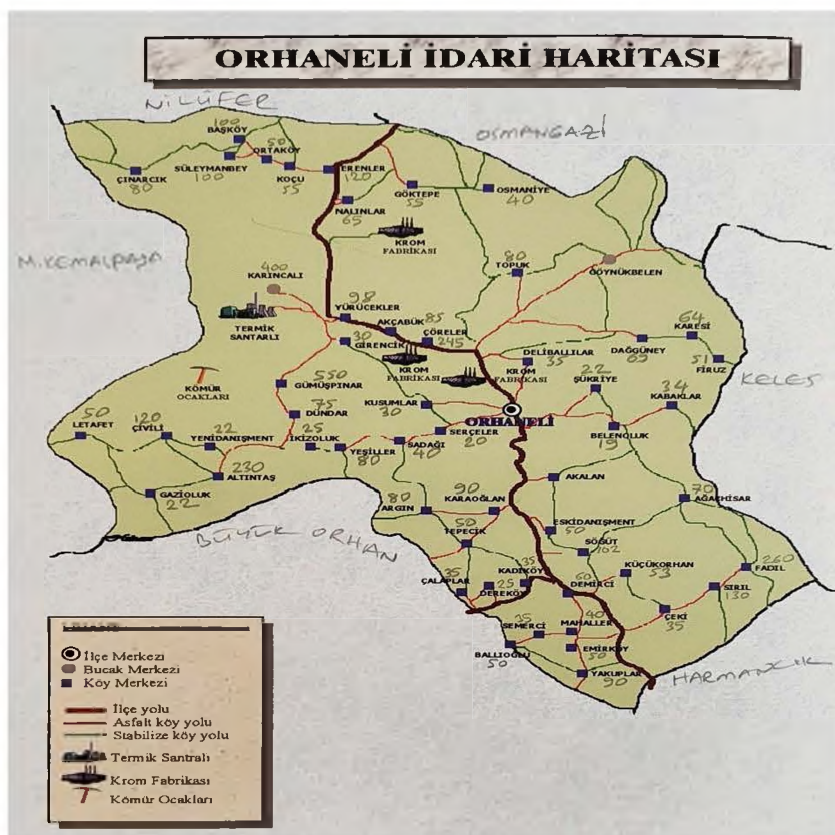
4. ORHANELİ'NİN MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Bu bölümde Bursa ili Orhaneli ilçesi hakkında bilgiler verilerek ilçenin sakin şehir potansiyeli değerlendirilmektedir.

4.1. Orhaneli Genel Bilgileri

Orhaneli ilçesi, Marmara Bölgesi'nde, Marmara Denizi'nin güneyinde yer alan Bursa Ovası'nı güneyden çevreleyen Uludağ'ın güneyinde, 39° 54' 11.99" Kuzey Enlemi, 28° 59' 26.02" Doğu Boylamı üzerinde yer almaktadır. Uludağ'ın güneyindeki tepelerin arasında yerleşen Orhaneli'nin ilçe merkezi yaklaşık 2 kilometreye 1 kilometre boyutlarında bir dörtgen alana yerleşmiştir.

Orhaneli ilçe merkezi; kuzeyinde Nilüfer ve Osmangazi, güneyinde Büyükşehir, Harmancık, batısında M. Kemal Paşa, doğusunda Keles ilçeleriyle sınırlıdır. Bursa'ya 58 km uzaklıktadır.

Şekil 4.1. Orhaneli idari haritası

İlçenin yüzey şekli dağlık ve dalgalı bir yapıya sahiptir. Toprak yapısı zayıftır. Kocası Vadisi'nde alüvyol birikimi vardır. Bu alanlar sulamaya uygun arazilerdir. Özellikle Deliballar, Çöreler, Akçabük, Yürücekler ve Merkez'e ait bu araziler bu alanda olup, yöreye göre oldukça verimlidir.

Linyit, mermer, krom, sıcak su, maden suyu ve orman gibi yeraltı ve yer üstü kaynakları bakımından oldukça zengin olan ilçenin denizden yüksekliği 487 metre olup yüz ölçümü 764 km²'dir.

İlçe ekonomisi tarım ve hayvancılık ile madencilik ve buna dayalı işleme tesislerine dayanmaktadır. Madencilik alanında Bursa Linyit İşletmeleri, kömür işletmeleri, Şe-tat Madencilik (Krom İşletmesi), mermer ve granit ocakları faaliyet göstermektedir.

Kömür İşletmeleri'nce üretilen linyit kömürü, Orhaneli Termik Santrali'nde enerjiye dönüştürülmekte, Şe-tat Madencilik'le ilçeden çıkarılan krom ve olivin; ilgili şirketin ilçedeki tesislerinde işlenerek satışa sunulmaktadır.

4.2. Orhaneli'de Yerleşimin Tarihi

Orhaneli, tarihin önemli kasabalarından biridir. Roma İmparatoru Hadrianus tarafından av mahalli olarak kurulmuş ve buraya daha sonra Hadrioia ve sonradan yaygın olarak Atrianos denmiştir. Romalılar zamanında ilçe merkezi Adriani vilayetinin merkezi konumundadır. Adranos ismi zaman için halk dilinde değişikliğe uğrayarak Adranos sonra da Adırnaz şeklini almıştır.

IV. Haçlı seferlerinden sonra İstanbul'da kurulan Latin Hükümeti zamanında (1204-1261) Adranos (Orhaneli) Bizans yönetiminde Valilik (Tekfurluk) şeklinde Osmanlılar zamanına kadar kalmış, Osmanlı Beyliğinin kuruluş yıllarında Harmankaya (Harmancık) Tekfuru Köse Mihal'in müslümanlığı kabul etmesi ve yardımıyla burası Osmanlı Beyliğine geçmiştir. Yerleşim yeri olarak oluşumundan itibaren Romalılar, Bizanslılar ve Selçuklular idaresinde kalmış olan kasabanın Osmanlılar idaresine geçmesi Orhan Gazi'nin 1321'de Mudanya, Gemlik ve Adranos'u almasıyla olmuştur.

1882’de ilçe olan Orhaneli’nin o zamanki adı Beyce’dir. Adranos Kalesi ve Adranos’u alan Orhan Gazi’nin komutanlarından Durdu Bey’in adı “Beyce” (Küçük Bey) denmiştir.

Beyce’de Belediye Teşkilatı 1884’te kurulmuştur. 1919’da Kurtuluş Mücadelesi’nde Bursa’da Ankara Hükümetine katılan ilk ilçe olan Beyce (Orhaneli) 08.07.1921’de Yunanlılar tarafından işgal edilmiş, yakılan ve yağmalanan ilçede çok az ev kurtarılabilmektedir. 26.08.1922’de Orhaneli Yunan işgalinden kurtulmuştur.

İl genel meclisinin 1934 yılında aldığı bir kararla Beyce ismi Orhaneli olarak değiştirilmiştir.

Roma ve Bizans döneminden kalan tarihi kalıntılar, günümüze kadar ulaşmıştır. Merkez 450’lerden itibaren Orta Çağ boyunca Psikoposluk merkezidir. Roma İmparatorlarının avlanma sahalarındandır. Yöre Frigya ve Bitinya arasında yer almasından dolayı önemlidir. Yörede Roma ve Bizans dönemlerinden kalma tarihi eser kalıntıları vardır. Bunlardan en önemlisi halkın “kilise” dediği tapınaktır. Roma imparatoru Hadrianus, Bthynia gezisi sırasında bu tapınağı yaptırmıştır. (M.S. 126) Tapınağın çevresindeki yerleşim alanlarının ve kentin Prosa yolunun kontrolünü sağlamak için de bir kale yaptırmıştır.

Ünlü Hatip Aristides (M.S. 129-189) de bu kentte doğmuştur. Bu kale Adranos Tekfuru merkezindeyken 1325 yılında Orhan Gazi’nin komutanlarından Durdu Bey (ya da Turgut Alp) tarafından fethedilmiştir. 1830’larda yöreyi gezen Charles Texier, Küçük Asya adlı eserinin Bthynia bölümünde seyahatini şöyle anlatır;

“Kirmastı’dan (M. Kemal Paşa) 24 km gidilince Ketelek’e varılır. Bundan sonra yol Rhyndakus’a (Kocasu) karışan sulardan geçilerek 8 saat yahut 48 km gidildikten sonra Hadriani yakınlarında Adranos (Orhaneli) köyüne gelinmiş olur. Kentin kıyısı bir Bizans Şatosu’yla korunmaktadır. Hadriani kalıntıları şu an yıkık bulunan bu kaleden (Kilise Mevkii) 2 mil uzaktadır.”

Burada ilk göze çarpan yapı, kentin 3 kaleden oluşan eski bir kapısıdır. Yıkıntısı daha bozulmamış bu yapı, Gymnasium (lise dengi bir spor okulu) olabilir. Çağı

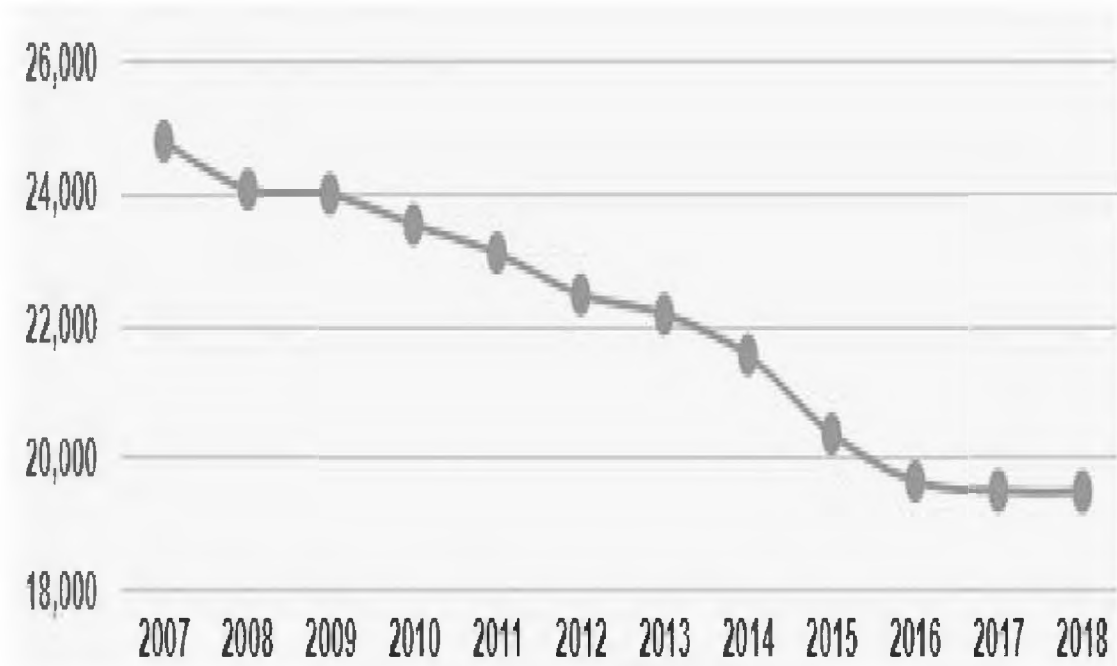
70 metre ve genişliği 48 metre olan uzunca bir yapıdır. Batı tarafındaki duvarlar yaklaşık 20 metre yüksekliğinde olduğundan, çok uzaktan da seçilebilmektedir. Duvarların kalınlığı 1 metre kadardır. Gymnasium'un yanında bulunan ve bir diğer yapıya ait olduğu sanılan direk kalıntılarına göre ise bu yapıların tapınak olması gerekmektedir. Bunların biri Dor, diğeri İon tarzındadır.

4.3. Nüfus

Orhaneli'de ilçe merkezinde 6 mahalle, dışında da köy statüsünde olan 55 mahalle bulunmaktadır.

Orhaneli'nin adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre 2018 yılı nüfusu, 19.492'dir. İlçe nüfusu göç veren bir yapıdadır ve son 10 yılda yaklaşık 4.000 kişilik bir nüfus kaybı yaşanmıştır.

Şekil 4.2'de ilçe nüfusunun yıllara göre değişimi gösterilmektedir.

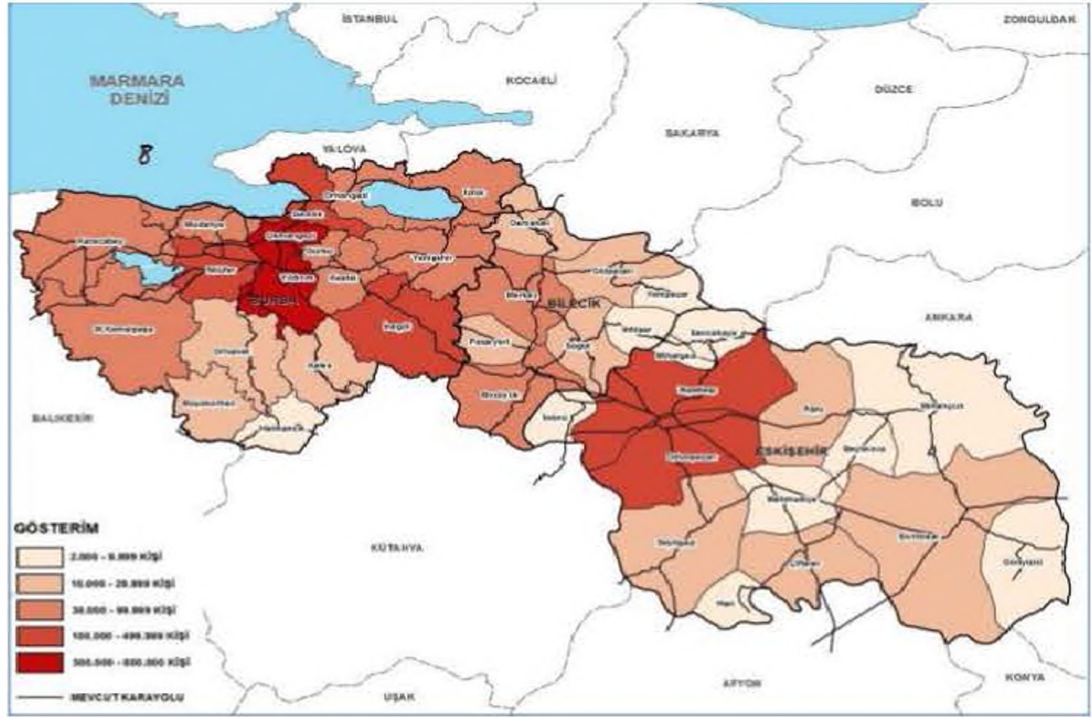
Şekil 4.2. Yıllara göre Orhaneli ilçe nüfusu (TÜİK)

Çizelge 4.1'de yaş aralığı ve cinsiyete göre verilen nüfus sayıları dağılımında yaş aralıkları birbirine yakın oranlara sahip olsalar da ilçede genç nüfus oranının yaşlı nüfusuna göre daha az olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.1 Yaş aralığı ve cinsiyete göre nüfus dağılımı (TÜİK)

Yaş Aralığı / Cinsiyet	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	488	456	944
5-9	518	515	1033
10-14	533	584	1117
15-19	625	554	1179
20-24	532	515	1047
25-29	559	521	1080
30-34	591	515	1106
35-39	575	561	1136
40-44	582	553	1135
45-49	632	650	1282
50-54	679	720	1399
55-59	764	816	1580
60-64	672	748	1420
65-69	604	744	1348
70-74	428	577	1005
75-79	353	443	796
80-84	228	263	491
85-89	135	194	329
90+	23	42	65
Toplam	9521	9971	19492

Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinin oluşturduğu kalkınma ajansı BEBKA'nın hazırladığı rapora göre ilçenin çevre ilçelere ve dahil olduğu kalkınma bölgesine göre nüfus oranı şekil 4.3'te görülmektedir.

Şekil 4.3: Bursa, Eskişehir ve Bilecik ilçelerinin toplam nüfus dağılımı (BEBKA)

4.4. İklim

Orhaneli ilçesinin iklimi kışları serin, yazları sıcak; yarı nemli ve yarı kurak yapıdadır. Akdeniz ikliminden ve karasal iklimden etkilenmektedir. İlçenin en sıcak ayı Temmuz, en kurak ayı ise Ağustos'tur.

Çizelge 4.2: Orhaneli ilçesi aylara göre sıcaklık ve yağış dağılımı (Climate-data, 2019)

	January	February	March	April	May	June	July	August	September	October	November	December
Avg Temperature (°C)	3.2	4.5	6.7	11.3	15.4	19.2	21.5	21.3	18.2	13.8	9.3	5.3
Min Temperature (°C)	-0.2	0.7	2.1	5.9	9.4	12.8	14.7	14.4	11.4	7.6	4.6	1.3
Max Temperature (°C)	6.7	8.3	11.4	16.7	21.5	25.8	28.3	23.2	25.1	18.4	14	8.3
Precipitation / Rainfall (mm)	84	89	84	61	55	36	26	17	20	52	73	94

4.5. Ekonomik Yapı

Orhaneli'nin ekonomisi tarım ve hayvancılık ile madencilik ve buna dayalı işleme tesislerine dayanmaktadır.

İlçede yoğun olarak çilek, kiraz, vişne, ceviz ve badem yetiştirilmekte ve kiraz ihracatı yapılmaktadır. Ayrıca hayvancılık da halkın önemli gelir kaynağıdır. Orhaneli'de krom, linyit, manyezit, asbest, dolomit, mermer, talk, kalsit, feldspat, siyanit, kireç taşı, olivin, demir içeren maden yatakları bulunmaktadır.

Orhaneli - Ilıcaksu ve Orhaneli - Sadağ jeotermal alanlarında sıcak su kaynakları bulunmaktadır. Orhaneli-Ilıcaksu jeotermal alanında ise çok düşük debili birçok kaynağa rastlanmaktadır. Kaynakların sıcaklık değerleri 37 ile 45.5°C arasında olup, debileri 0.66 lt/sn'den küçüktür. Sadağ jeotermal alanında da 63.2°C sıcaklık ve 1 lt/sn debiye sahip düşük debili bir adet kaynak bulunmaktadır.

4.5.1. Tarım ve Hayvancılık

794 km² alana sahip ilçenin yaklaşık olarak %25'ine denk gelen 198 km² alan tarım arazisi olarak kullanılmaktadır. Kocasu vadisinde oluşan alüvyon birikimi bölgeyi yöredeki diğer yerlere göre daha verimli kılmaktadır.

İlçe, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından belirlenen tarım havzaları içinde 8 nolu Söğüt havzası içinde bulunmaktadır ve bu havza içinde de bakanlık tarafından buğday, arpa, ayçiçeği, mısır, çavdar, soya, yulaf, aspir, nohut, çeltik, mercimek, zeytinyağı, kuru fasulye, kanola ve tritikale üretimi desteklenmektedir. İstatistiki veriler, ekim nöbeti (münavebe), iklim, toprak ve topografya, su kısıtı verileri (mevcut su potansiyeli ve bitki su tüketimi), il ve ilçelerdeki kamu, STK ve üniversitelerin teklifleri dikkate alınarak hazırlanan Karar Destek Sistemi sonucunda, Orhaneli'nde Bursa İl Tarım Müdürlüğü desteğiyle 2019 yılında arpa, buğday, çavdar, kuru fasulye, tritikale, yem bitkileri ve yulaf üretiminin desteklenmesine karar verilmiştir.

Şekil 4.4. Söğüt Havzası (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2019)

2018 yılı içerisinde Orhaneli İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından arı yetiştiriciliği kursu açılmış, 28 çiftçi bu kurstan yararlanmıştır. İlçede ayrıca üç veteriner kliniği bulunmakta ve üç veteriner görev almaktadır. 11 adet kalkınma kooperatifi, 3 adet sulama kooperatifi bulunmakta ve bunların toplam üye sayısı 1470'tir. İlçede kırmızı et ve süt üreticiliği birliği olmak üzere iki de birlik bulunmaktadır. Son olarak Harmancık/Orhaneli Ziraat Odası'na 3500 çiftçi kayıtlıdır (Bursa İl ve Tarım Müdürlüğü, 2019). 2017 istatistiklerine göre ilçede bulunan alet ve makine varlığı çizelge 4.3'de verilmiştir.

Çizelge 4.3. Tarım alet ve makine varlığı (İl Tarım Müdürlüğü, 2018)

Ara Çapa Makinesi	4
Balya Makinesi	34
Bıçer Bağlar Makinesi	26
Bıçerdöver	7
Çayır Bıçme Makinesi	75
Damla Sulama Tesisi	647
Dip Kazan (Subsoiler)	18
Ekim Makinesi	1
Gübre Dağıtma Makinesi	50
Karasaban	7
Kepçe (Tarımda Kullanılan)	9
Kombine Pancar Hasat Makinesi	24
Kültivatör	560
Merdane	9
Mısır Silaj Makinesi	56
Motörlü Tırpan	40
Orak Makinesi	60

İlçede 31.957 dekar (da) alan tarla arazisi, 4.281 da sebzelik, 18.202 da meyvelik, 3.450 da bağ, 59 da zeytinlik, 21.750 da nadas alanı ve 12.299 da tarıma elverişli olup kullanılmayan alan vardır.

İlçenin önemli tarım ürünleri çizelge 4.4'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.4. Önemli tarımsal ürünler (İl Tarım Müdürlüğü, 2018)

ORHANELİ				
Önemli Tarımsal Ürünler				
Meyve Ürünleri	Alanı(dekar)	Üretim(ton)	Verim(kg/ağaç)	Değeri(TL)
Çilek	6.720	9.408	1.400	27.753.600
Kiraz	6.350	2.237	19	3.567.710
Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	3.450	2.024	557	4.392.080
Ceviz	2.683	284	13	3.427.880
Sebze Ürünleri	Alan(dekar)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)	Değeri(TL)
Domates (Sofralık)	507	1.025		1.155.250
Fasulye (Taze)	450	338		845.380
Karpuz	520	1.482		829.920
Biber (Sivri)	343	311		807.380
Tarla Ürünleri	Alan(dekar)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)	Değeri(TL)
Yonca (Yeşil Ot)	1.450	2.730	1.950	1.856.400
Fig (Adi) (Yeşil Ot)	2.990	3.588	1.200	1.575.720
Mısır (Silajlık)	1.860	7.602	4.200	1.365.360
Yulaf (Yeşil Ot)	3.500	4.725	1.350	1.161.250

Orhaneli’de toplam 28.922 küçük baş, 10.382 büyükbaş hayvanla birlikte 240 adet de at bulunmaktadır.

İlçenin köy ve mahallelerinin tarım ve hayvancılık durumlarıyla ilgili bilgileri aşağıda listelenmiştir.

- Dereköy, Emirköy, Erenler, Firuzköy, Sadağ, Yeni Danışment, Balıoğlu, Mahaller Karıncalı, Başköy, Belenoluk Köyleri tarım ve hayvancılıkla geçinmektedirler.
- Ağaçhisar: Eskiden elma, üzüm, kiraz yetiştirilen köyde bugün ihtiyaç kadar buğday, domates, fasulye yetiştirilmektedir.
- Göynükbelen: Büyük ve küçükbaş hayvancılık, bugün yerini çilek, sebze, meyve yetiştiriciliğine bırakmış durumdadır.
- Altıntaş: Orhaneli’nin hayvan alıp/satan tek köyüdür.
- Argın: Çilek, buğday, arpa ve ihtiyaç kadar sebze yetiştirilmektedir.
- Balıoğlu: Çilek, Buğday
- Mahaller:Çilek, eskiden ipek böcekçiliği
- Başköy: Sera çiçekçiliği
- Belenoluk: Hayvan yetiştiriliciliği ve satıcılığı ile bilinmektedir. Süt ve süt ürünleri üretilmektedir.
- Çalaplara: Eskiden kara mercimek üretiminde liderken bugün bu özelliğini yitirmiş durumdadır.
- Çeki: Eskiden ipek böcekçiliği yapılır, arpa, mısır, nohut, fasulye yetiştirilirken günümüzde gençler göç ettiğinden araziler boş durmaktadır.
- Çivili: İhtiyaç kadar buğday, mısır, arpa, burçak, nohut yetiştirilmektedir. Geçmişte incir üretimi ile nam salmış bir bölgedir.
- Çınarcık: Büyükbaş hayvancılık, sütten sağlanan gelir, tek geçim kaynağı olmaktadır. Eskiden ormancılık yapılırken günümüzde balıkçılığın geliştirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.
- Çörelere: Şeker pancarı, domates, biber, buğday yetiştirilmektedir. Hayvancılık da yapılmaktadır.
- Dağ Güney: Geçmişte şarap, pekmez, salamura üretimi yapılmıştır.

- Deliballılar: Eskiden ipek böcekçiliği, hayvancılık ve tarım yapılmıştır. Sebze seracılığı, biber, domates, karpuz, kavun fideleri yetiştirilip satılmaktadır.
- Ortaköy: Fasulye, salatalık, domates, karnikara, buğday, mısır yetiştirilmekte olup, çiçek seracığı ve turşuculuk biraz da hayvancılık yapılmaktadır.
- Demirci: Ağırlıklı olarak çilek üretilmektedir. Küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır.
- Dereköy: Çilek üretiminde iddialıdır. Buğday, et, süt ihtiyacı kadar hayvancılık yapılmaktadır.
- Dünder: Buğday, mısır, arpa, yulaf yetiştirilmektedir.
- Emirköy: Her çeşit sebze ihtiyaç kadar yetiştirilmektedir.
- Eski Danışment: Eskiden barbunya üretimi ile bilinmektedir. Patates, buğday, çavdar, mısır, ayçiçeği, çilek, fasulye yetiştirilmektedir.
- Fadıl: Kiraz, vişne yetiştirilmekte, büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır.
- Firuz Köyü: Kestane, ceviz, kiraz, badem yetiştirilmektedir.
- Gazioluk: Büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır.
- Göktepe: Organik tarımla ilgili çalışmalar yapılmakta, su sorunu çözümü araştırılmaktadır.
- Gümüşpınar: Geçinecek kadar tarım az miktarda büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır.
- Kabaklar: Bağcılık, hayvancılık, salamura yaprak, pekmez yapılmakta, kiraz vişne yetiştirilmektedir. Fidancılık gelişmiştir.
- Kadıköy: Eskiden yüksek oranda hayvancılık yapılırken bugün küçükbaş hayvancılık yapılmakta ve çilek, patates, kiraz yetiştirilmektedir.
- Karasi: Orhaneli’de kestane yetiştirilen tek köydür.
- Kusumlar: Göç öncesi tarım ve hayvancılıkta lider köylerinden biri olup, bugün de Orhaneli’nin tüm Pazar ihtiyacını karşılayan iki köyden biridir. En çok elma üreten köy iken, bugün elma ağaçlarının yerini kavak ağaçları almıştır. Eskiden her evin altında bir sürü bulunmaktayken bugün boş meralar başka köylere kiralanmaktadır.

- Koçu: Köyün %80'i çiçek seracılığıyla geçinmektedir. Büyükbaş hayvancılık, ormancılık, tarım yapılmaktadır.
- Küçük Orhan: Küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Orhaneli'nin en iyi çileği yetiştirilmektedir.
- Letafet: Avcılık, arıcılık yapılmaktadır.
- Merkez Akalan: Geçmişte bir dönem tütün yetiştirilmiş, eskiden her evde ipek böceği yapılmış, bugün küçük ve büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Buğday, arpa, çavdar, çilek yetiştirilmektedir. Köy arazisinin %60'ı orman, %40'ı tarım arazisidir. Barajda hobi amaçlı balıkçılık yapılmaktadır.
- Nalınlar: Sera çiçekçiliği yapılmaktadır. 30.000 dönüm arazi olmasına rağmen tarım yapılmamaktadır.
- Sadağı: Bir zamanlar susak kabağı ile ünlü köyde bugün çilek, buğday, domates, biber, erik, kiraz yetiştirilmekte, küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır.
- Semerci: Arpa, buğday, mısır, yulaf, patates, fasulye, nohut, özellikle yeşil mercimek ve çilekte eskiden lidermiş.
- Sırlı: Eskiden Marul köyü olarak bilinirmiş. Geçmişte hayvancılık ve tütüncülükle geçinilmiş bugün kiraz ve vişne üretip, ihraç edilmektedir.
- Söğüt: Ağırlıklı olarak çilek, yanısıra erik, kiraz üretilmekte ve küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır.
- Şükriye: Geçim kaynağı hayvancılıktır.
- Süleymanbey: Küçükbaş, büyükbaş hayvancılık, sera çiçekçiliği, yapılmakta, organik mahsuller kendilerine yetecek kadar üretilmektedir. Buğday ticari anlamda ekilmektedir.
- Tepecik: Çilek ekimi ve hayvancılık geçim kaynağıdır.
- Topuk: Eskiden hayvancılık yapılmış.
- Yakuplar: Ağırlıklı olarak büyükbaş hayvancılıkla geçim sağlanmakta, bunun yanında meyvecilik de yapılmaktadır.
- Yeni Danışment: Eskiden buğday, ayçiçeği, tütün yetiştirilmiş.
- Yeşiller: Bağcılıkla geçim sağlanmaktadır. Çilek, barbunya üretimi ikinci sıradadır ve her evde hayvancılık yapılmaktadır.

4.5.2 Sanayi

İlçede bulunan endüstriyel kuruluşlar arasında Karıncalı Termik Santrali; Orhaneli Belediyesi'nce yapılan güneş enerjisi santrali; Gümüşpınar, Karıncalı ve Yeni Danışment köylerindeki kömür işletmeleri; Göynükbelen köyünde Sırma Doğal Maden Suyu; çevre köylerden gelen sütlerin soğutularak fabrikalara naklinin sağlandığı Altıntaş köyü şoklama tesisi; Orhaneli Küçük Sanayi Sitesi; Orhaneli Belediyesi tarafından kurulan paketleme tesisi ve kuruluş ve tescil sürecinde olan Maden İhtisas Organize Sanayi Bölgesi sayılabilmektedir.

Ayrıca Sırıl Mahallesi'nde, 20 dönümlük alanda Orhaneli Belediyesi tarafından 1.16 KW kurulu güce sahip Güneş Enerji Santrali inşa edilmiştir.

4.5.3 Madencilik

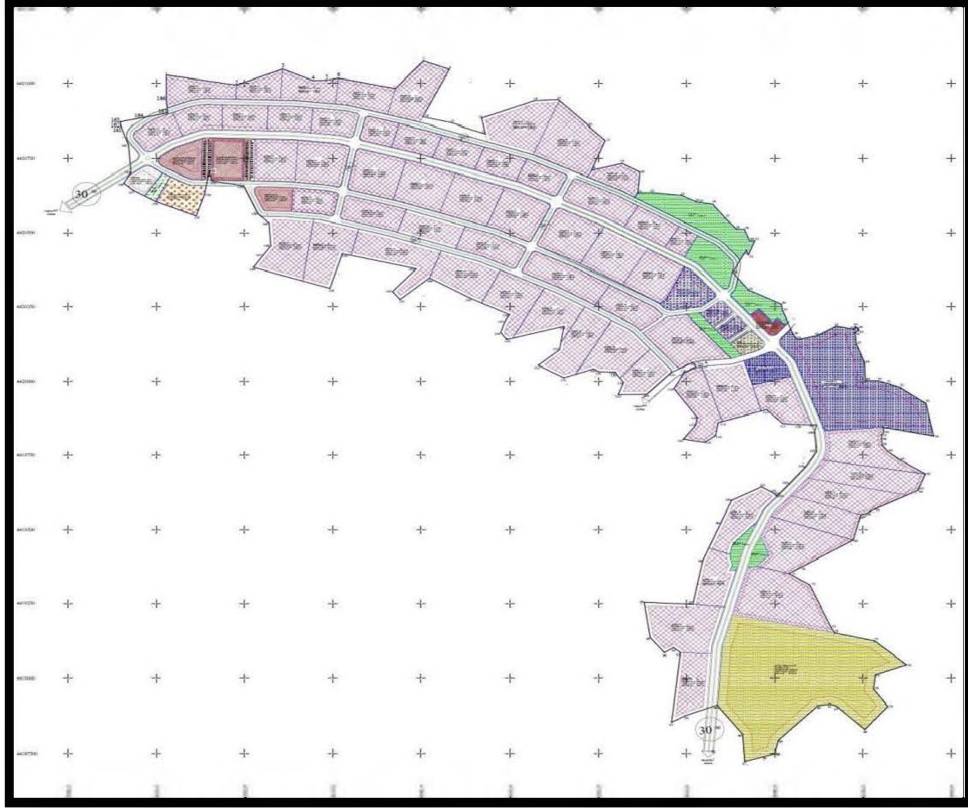
Orhaneli de Bursa ili geneli gibi zengin yer altı kaynaklarına sahiptir. Orhaneli'nde 124 adet bantlı-benekli krom yatağı bulunmaktadır. Bu yataklardan bazılarında cevher işletmesi günümüzde devam ederken bazıları çeşitli sebeplerle terk edilmiş durumdadır. Orhaneli yöresinde, düşük tenörlü 5-6 milyon ton potansiyel rezervin varlığı bilinmektedir. Orhaneli ilçesi aynı zamanda manganez ve sülfat tip nikel oluşumlarına da ev sahipliği yapmaktadır. İlçede 180.000 ton nikel rezervi tespit edilmiştir. Orhaneli'de ayrıca endüstriyel hammaddelerden feldispat da bulunmaktadır. Yeşiller Köyü sahasındaki feldispatlar, cevherleştirme işleminden sonra seramik sanayiinde kullanılabilir niteliktedir. Bunun yanında Topukköy mevkiinde de 5000 ton görünür rezerve sahip manyezit oluşumlarının varlığı bilinmektedir.

Önemli linyit kömürü kaynakları bulunan ilçeden çıkarılan kömür, 2134 ile 2850 Kcal/kg ısılt alt değerine sahip olup Orhaneli Termik Santrali'nde değerlendirilmektedir.

İlçede Akalan Köyü'nde Şe-tat Madencilik isimli şirket faaliyet göstermektedir. Bunun yanında Altıntaş Köyü kömür madeninde çıkan kömürler termik santralin kömür ihtiyacını karşılamaktadır. Madencilik yapılan bir diğer köy

olan Letafer Köyü'nün yanı sıra Karasi ve Erenler Köylerinde mermer rezervleri bulunmaktadır.

Ayrıca Orhaneli Maden İhtisas Organize Sanayi Bölgesinin kuruluş ve tescil çalışmaları devam etmektedir (Bursa Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisi, 2018).

Şekil 4.5. Orhaneli Maden İhtisas Organize Sanayi Bölgesi imar planı (2019)

4.5.4 Ticaret

Geçmişten günümüze kadar yaklaşık 700 yıldır aynı özellikleri ile faaliyet gösteren Beyce Pazarı, her hafta Salı günleri vatandaşların yoğun katılımı ile ilçenin ticari hayatına can vermektedir.

İlçede Deliballılar köyü Orhaneli Pazarı'nın büyük kısmında yer almaktadır. Demirci köyünde yem ambarı bulunmaktadır. Emir köyünde çilek yetiştiriciliği yapılmaktadır. Erenler köyü şoförlerin mola yeri olduğundan lokanta ve büfeler

hizmet vermektedir. Fadıl köyünde 2 adet mandra bulunmakta ve kiraz ile vişne ihracatı yapılmaktadır. Gümüşpınar köyünde kahvehaneler, market ve internet kafe bulunmaktadır. Koçu köyünde kereste ve marangoz atölyeleri bulunmaktadır. Ortaköy'de turşuculuk ve sera çiçekçiliği yapılmaktadır. Yörücekler köyünde market ve manav işletilmektedir.

4.5.5 El Sanatları

İlçede geçmişten gelen bir el sanatları ve zanaat geleneği mevcuttur. Kaybolanların bir kısmı canlandırılabilir durumdadır. Bunlardan bazıları konum bazlı liste olarak sunulmuştur.

Demirci – Balıoğlu Köyleri: Demirci ustaları bulunmaktadır.

Çeki:1960'lı yıllarda Isparta'dan gelen bir kişi köye tezgahlar kurup, kadınlara fason halı dokuma işçiliği yaptırmış. 1990-1995 yılları arasında da ipek halılar dokuyan kadınlar olmuş.

Çivili: Eskiden kaşık, öküz arabası, saban, düven ustaları çalışmaktaymış.

Dağ Güney- Eski Danişmenkent - Gümüşpınar Köyleri: Eskiden kadınlar kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hasır, keçi kılından çul ve halılar dokurmuş.

Deliballılar: Eskiden bugüne süpürgecilik yapılmaktadır.

Karaoğlanlar: Geçmişte kaşık, saban, davul tokmağı, çul yapımı, aba, çaput dokuma, mısır kapçığından yaygı vb. yapılan el sanatları merkeziymiş.

Karasi: Eskiden kilim dokunurmuş.

Nalınlar: Köyün kurulduğu zamanlarda nalbantlarıyla meşhur olmuş, ismi oradan geliyor.

Sadağı: Savaş zamanı orduda barutları nemlenmemesi için susak kabağı içinde saklıyorlarmış.Susak kabağı ihtiyacının büyük kısmı bu köyden karşılanıyormuş. Ayrıca susak kabağından tas, bardak, maşrapa yapılıp kullanılmaktaymış.

Semerci: Çevrenin ihtiyacını karşılayan usta semercilerin olduğu, ismini aldığı köy.

Sırlı: Taş ustalarıyla tanınmaktadır.

Söğüt: Eskiden demircilik, kalaycılık yapılmıyormuş.

Topuk: Eskiden geçim kaynağı olarak abalar dokunur, satılırmış. O zaman kullanılan makineler hala saklanmaktadır.

Günümüzde köylerde Orhaneli Halk Eğitim Merkezi tarafından belirli zamanlarda biçki, dikiş, kırkyama, batık ve makineli dikiş eğitimleri verilmektedir.

4.5.6 Turizm

Orhaneli ilçesi konumu itibarıyla, etrafında çok sayıda tarihi, kültürel ve turistik unsuru sınırları içinde bulundurmaktadır. Orhaneli'nin ormanlık alanları ve sahip olduğu piknik alanları, Bursa ve evre ilçelerden çok sayıda ziyaretçi çekmektedir. Kamp-karavan, treking aktiviteleri elverişler alanlar bulunmaktadır.

Bölgenin en önemli coğrafi güzelliklerinden biri olan ve içinde tarihi bir kaya hamamı bulunan Sadağı Kanyonu, Karagöz ve Hacivat'ın varlığına tanıklık etmiş geniş bir topoğrafyada yer alan Karagöz Mesire Alanı, içinde bulundurduğu bol mineralli kaynak suyu ve eşsiz manzarasıyla Sinek Kayası, mağara hikayesi ile termal kaynakları şıfa veren Değirmen arkı, doğal güzellikleri ve zengin bitki örtüsü ile dikkat çekmektedir. Göynükbelen ve Seferişıklar Mahalleleri Yörük kültürünü yüzyıllardır aynı şekilde yaşamakta, yetiştirdiği tarım ürünleri ile tanınmaktadır.

Bunların yanında Karıncalı Göleti ve ınarcık Barajı Havzası etrafında piknik alanları bulunmakta, doğada yürüyüş sporları yapılmaktadır.

evresi am ve meşe ağaçlarıyla kaplı olan Altıntaş Göleti Mesire Alanı ilgi çekmektedir. Altıntaş köyünde köy tüzel kişiliği mülkiyetinde olan yüksek rakımlı 375 dönüm yaylası bulunmaktadır. Yaylanın suları içilebilir ve böbrek taşlarına karşı faydalıdır. Mesire yeri olabilecek durumdadır.

Argın'a 3 km uzaklıkta olan Karapınar mesire alanı, soğuk suları ve tarihi meşe ağaçlarıyla yazları piknik severlerin uğrak yerlerindendir.

Firüz köy mesire alanı Dede Mevkii'nde köy tüzel kişiliği mülkiyetinde olan 7-8 dönümlük alanın etrafı tel koruma çekilerek, su getirilip ağaçlandırılarak kullanıma açılmıştır.

Burada ilçenin sahip olduğu turizm değerleri konum bazlı liste olarak sunulmaktadır.

Ağaçhisar: Kocasu Çayı'nın yol aldığı derin vadinin yamaçlarında kurulmuş olan 860 rakımlı eski bir dağ köyü olan Ağaçhisar'da köylüler evlerini çatma ağaçlardan yaparlarmış. Köyü çevreleyen bir tahta kale görünüşü nedeniyle Ağaçhisar denildiği söylenmektedir. Lidyalılar tarafından yapılmış olan Hisar Kaleden ismini aldığı rivayet edilmektedir.

Ağaçhisar tarihi kaplıca ve çamuru, şifalı kükürtlü suları ağrılı hastalıklara, romatizma, kireçlenme, uyuz ve deri hastalıklarına iyi geldiği bilinmektedir. Ancak onaylanan Ağaçhisar Barajı'nın altında kalacağı söylenmektedir.

Akçabük: Köyün hemen çıkışında bulunan, sadece cumartesi günleri şifa dağıttığı söylenen bir çeşmesi vardır. Bu çeşmenin suyunun şifalı olduğu, cilt hastalıklarına iyi geldiği kanıtlanmıştır. Köy halkı bu çeşmenin etrafının kapatılarak, korumaya alınmasını ve tanıtılmasını istemektedir.

Köy meydanında taş örme minaresi ve yıldız şeklinde şadırvanı olan tarihi bir cami bulunmaktadır.

Argın: Erenler Dede Türbesi'nde yılın belli zamanlarında köy halkı yağmur duası yapmaktadır.

Başköy: Düz alanda top sahası bulunmakta, üstte kayadan çıkan suyun olduğu bölgeye "suyun gözü" denilmektedir. Akan su köye ulaştığında şelaleye dönüştüğü yerler piknik alanı olarak kullanılmaktadır.

Belenoluk: 150 yıllık caminin mimberi etrafını süsleyen altın yaldızlı ayet-el kürs-i ve duvardaki yazılar tarihi değer taşımakta ve koruma altına alınmıştır.

Çeki: Köyün kurucusu ve ilk muhtarı Karakeçili Obasının Reisi İbrahim Kahya'dır. Bu oba yazın Domaniç Bölgesinde Tevlez Yaylası'na çekilirler, kışında şimdiki köyün bulunduğu yerde konaklarmış. Köyün isminin de bu çekilmeden geldiği söylenmektedir. 1267 yılında köy halkı çadırlarda yaşıyorlarmış. 1280 yılında devlet zoruyla kalın meşe ve kayın odunlarının biribiri üzerine konularak çadıra benzetilmek suretiyle kurulan Çatma adı verilen evleri yapmışlar. Bursa Valisi Ahmet Vefik Paşa tarafından 1851 yılında iskan edilmiştir. Bugün çatma evler günümüzde kerpiç ve taş binalar olarak ayakta durmaktadır.

Çivili: Parpı Deresi ile Köy yolunun kesişme noktasında bulunan Sarı Su; adını kükür oranı yüksek olduğu için sarı renkte aktığından almıştır. Cilt hastalıklarına, mide rahatsızlıklarına iyi geldiği söylenmektedir. Sarı Su'nun karşısındaki Kuduz Taşı, yıllardır kuduz hastalığına iyi geldiği söylenmektedir. Bir inanışa göre kuduz olan hayvanların Kuduz Taşı etrafında 3 kere dönmesi gerekiyor. Rivayete göre Kuduz Taşı üzerindeki büyük taş, çobanlar tarafından dereye kadar yuvarlanmış, ertesi gün taşın tekrar aynı yere geri geldiği görülmüştür.

Kepez Bölgesindeki Gelin Kayası; bakıldığında çocuğuna sarılmış bir kadını anımsatmaktadır. Nimete saygısızlık eden bir annenin burada taşlaştığı hikayesi nesillere aktarılmaktadır.

Çöreler: Çöreler'de Çam Mezarlık Mevkii'nde çam ağaçlarının bulunduğu geniş Piknik Alanda çeşme, tuvaletler ve bir futbol sahası düzenlenmiş olup, ilgi görmektedir.

Dağ Güney: Konya, Karaman'dan gelen Türklerin yerleştiği, 1530 yılında Güney adıyla Adranos ilçesinde kayıtlı, 1908 Salnamesinde mülki taksimatta, 1925 Yunan Fecayii köyler listesinde, 1927 Salnamesindeki köyler haritasında Cebel olarak Adranos İlçesine bağlı eski bir köydür.

Deliballılar: Yapılan kazı çalışmaları sonucunda Doğu Roma İmparatorluğu'na ait bir şehir olduğu tespit edilerek Kültür ve Tabiat Varlıkları Kurulunca sit alanı

ilan edilmiştir. Köy halkı bu durumdan şikayetçi olup, göç etmiştir. Köyün yanında akan Kocası Deresi hafta sonları balık tutkunlarının uğrak yerlerindendir.

Erenler: Sultan Murad'ın vakıf köyü olup, ismini Köydeki Tekke'den almıştır.

Fadıl: Fazıl Paşa'nın çocuklarının kurduğu 700 yıllık bir köydür. Köyün ortasında Lidyalılar'dan kalma Cam Pınar Çeşmesi koruma altına alınmıştır. Gazi Oluk Çeşmeleri köyün simgelerindendir. Tarihi hamamları turistlerce ziyaret edilmektedir. Düğünler eski geleneklere göre 3 gün, 3 gece çalgılar eşliğinde yapılmaktadır.

Göktepe: Köyün hemen girişinde, içimi çok güzel olan Aşağı Pınar Çeşmesi'nin suyunun birçok hastalığa iyi geldiği söylenmektedir. Anıtlar Kurulunca korumaya alınan yıkılmasına izin verilmeyen köy camisi bulunmaktadır. Köyün hemen üstünde bulunan Tarihi Kocaçam'ın çevresi Piknik Alanı olarak kullanılmaktadır.

Gümüşpınar: Köy çıkışında bir piknik alanı ve çocuk parkı bulunmaktadır.

Kabaklar: Köyün girişinde bulunan Yayla Pınar Çeşmesi suyunun böbrek taşı, karın ağrısı, mide sorunlarına iyi geldiği söylenmektedir. Hacı Tana Mağarasından çıkan suyun da cilt hastalıklarına şifa olduğu söylenmektedir.

Küçük Orhan: Gedik Dede Mevkii'nde Adrianus Döneminden kalma karakol binası bulunmaktadır.

Karaoğlanlar: Karagöz'ün köyü olarak bilinmektedir. Seyret Dede Kabri köyün 1km kuzeyindedir.

Kusumlar: Doğaseverlerin, Piknikçilerin, avcılarının, balıkçıların, fotoğrafçıların sıkça ziyaret ettiği bir köydür. Köyün karşısında 1800'lü yıllarda bir mağara keşfedilmiştir. Manyezit madeni çıkarılan kaya, birkaç girişi olan bir mağara görünümünü almıştır.

Doğal sarkıt ve dikitlerin olduğu şelalesi, tahta köprüleriyle “Değirmen Çarkı Bölgesi”de akan suyun kutsallığına, oyulan kayanın altından geçen hastaların şifa bulduğuna inanılmaktadır.

Nalınlar: Adak Dede Türbesi toprak yeme alışkanlığı olan çocukları vazgeçirdiğine inanıldığından halk tarafından korumaya alınmıştır. Orhaneli yolu üzerindeki Şeker Suyu Çeşmesi, şeker ve guatr hastalığına iyi geldiği kanıtlanmıştır. Nalınlar’ı 3km geçtikten sonra kamelyalar ve piknik masalarının bulunduğu alandaki çeşmeye rağbet oldukça fazladır.

Ortaköy: Dere kenarındaki piknik alanında Tema Vakfı’nca korumaya alınmış 1200 yaşında tarihi çınar ağacı bulunmaktadır. Eskiden Çınarın hemen yanındaki mescitte Cuma günleri civar köylerden toplanıp, namaz kılıp, ikram verilmesi geleneği varmış. Onun için mescit civarına Cumaönü denmektedir.

Sadağı: Osmanlılar’ın girmek için yaktığı Bizans Kalelerinin temelleri hala görünmektedir. Tarihi Kaya Hamamı bulunmaktadır. 3 tane şelale vardır. Katran Kazanı Şelalesi en bilinenidir.

Semerci: Devasa bir meşe ağacı yanında korumaya alınmış Ürküten Dede Türbesi’nin ziyaretçisi çok olmaktadır. Köy mezarlığı dışındaki çeşme suyunun cilt hastalıklarına ve tuvalet sorunu olan çocuklara şifa verdiği bilinmektedir.

Serçeler: Bizans tekfuru ve derebeylerinin ticaret sahası olup, ismi ticaret yapan insan anlamındaki çerçiden gelmektedir. 1830 yılında kurulmuştur. Köy camisi, eski köy evleri boş olarak durmaktadır.

Orhaneli’nin ormanlık alanları ve sahip olduğu piknik alanları, Bursa ve çevre ilçelerden çok sayıda ziyaretçi çekmektedir.

Sırlı: Tamamı taş ve ahşap evlerden oluşan 700 yıllık bir Bizans Köyü’dür. Kurtçu Mehmet Efendi Türbesi’nin bulunduğu yerin eskiden bir dini merkez olduğu düşünülmektedir.

Söğüt: Eski bir Yunan kral mezarı kalıntısı bulunmakta, halk buranın müze yapılmasını istemektedir. Köyde “İki Kapılı Mağara”, “Andık Mağarası”, Sivri

Mağara” toplam 5 mağara bulunmaktadır. Tarihi Kavacık Çeşmesi; Rivayete göre 1.Dünya Savaşında 3 gün kan aktığı anlatılmaktadır. Diğer köylerden farklı olarak, söğüt’te geniş bahçeli evler yapılmış. Sebebi gelen misafirlerin rahat etmesi, cemiyetlerin rahat yapılabilmesi olarak açıklanmış. Son derece gelişmiş bir Osmanlı köyüdür.

Süleyman Bey: Köy Meydanındaki Camii tescilli olup, köfeke taşından oymalı dış cephesi çok ihtişamlı durmaktadır. Bir çok tarihi mezar bulunmaktadır. Bursa Evliyalarından Kaygulu Halil Bey’in memleketi olduğu söylenmektedir.

Topuk: Bizans döneminde çocukların vaftiz edildiği 35 derece sıcaklıkta şifalı suyun çıktığı hamam bugün hizmettedir. Cilt hastalıklarına, iç hastalıklarına iyi geldiği bilinmektedir.

Yakuplar: Tarihi bir çeşme, yanında yaşı belli olmayan bir kestane ağacı bulunmaktadır. Köydeki tek kestane ağacıdır.

Yeşiller: Sarıtaş Kayası çocuğu olmayanlar için umut olduğu söylenmektedir. Dileği kabul olanlar gelip orada kurban kesip, dağıtmaktadırlar.

4.6. Orhaneli’nin Sosyo-Kültürel Yapısı

İlçe genelinde okuma-yazma oranları yüksektir. İlçede 4 lise, 4’ü ilçe merkezinde olmak üzere 17 ilköğretim okulu, 1 halk eğitim merkezi müdürlüğü, 1 adet özel sürücü kursu, 1 adet orta öğrenim erkek öğrenci yurdu ve Uludağ Üniversitesine bağlı 1 meslek yüksek okulu bulunmaktadır. Taşımalı ilköğretim uygulaması kapsamında ilçede 11 merkez ilköğretim okuluna 50 ilköğretim okulunun öğrencileri taşınmaktadır.

İlçede at yarışları genelde düğünlerde, sünnet törenlerinde yapılmaktadır. Yarışlar, Rahvan at yarışı olarak gerçekleştirilmektedir. Yarışlara Kütahya, Tavşanlı, Bursa ve çevresinde meşhur atlar davet edilir. Yarışlarda, kendi boylarında dereceye giren atlara çeşitli ödüller verilir. At yarışlarını, bu işte tecrübeli hakem heyetinden seçilen kişiler yönetir.

Eski Osmanlı Şehri görüntüsü, zamanla binaların yıkılmasıyla ve beton binaların çoğalmasıyla kaybolmuş ve şimdilerde modern bir ilçe görüntüsü almıştır. Eski günleri hatırlatan birkaç ev dışında şu anda eski bina, tarihi eser görmek oldukça zordur. Bir zamanlar bazı evlerde bulunan küçük halı tezgahları da sökülüştür. Orhaneli köylerindeki kilim tezgahları da zamanla unutulup giden adetler arasında girmiştir. Terk edilen el sanatları arasında çanak, çömlek, saksı ve testicilik de bulunmaktadır. Bunun yanında küfe (Köfün) ve sepet yapımı da yavaş yavaş unutulmaya yüz tutmuştur. Bir zamanların çok önemli işlerinden biri de semercilik ve nalbantlıktır.

5. ORHANELİ’NİN SAKİN ŞEHİR HAREKETİ POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde Orhaneli’nin kültürel ve doğal özellikleri ile sahip olduğu bazı fırsatlar ile çevreyle ilgili mevcut tehditler incelenmektedir.

5.1. Fırsatlar

Orhaneli’de her yıl düzenlenen Karagöz şenlikleri, 7 asırlık köylü pazarı, ilçenin yöresel yemekleri ile kanyon ve mağaraları yöre için fırsatlar olarak öne çıkmaktadır. Bu fırsatlar sakin şehir kriterleri açısından önemli kültürel ve ekonomik kriterleri karşılamaktadır.

5.1.1. Karagöz ve Karagöz şenlikleri

Osmanlı coğrafyasında asırlardır insanları eğlendiren ve düşündüren gölge oyunlarının baş kahramanı Karagöz’ün kökeni ile ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bir rivayet de Karagöz’ün Orhaneli ilçesi Karakeçeli Türkmen Oymağı’ndan olduğu ve adının Karaoğuz olduğu şeklindedir. Bu rivayete göre Karagöz, Sultan Orhan’ın cami inşaatında çalışan demirci ustasıdır. Taş ustası Hacı İvaz ile karşılıklı atışmaları tüm işçilerin dikkatini çeker ve işlerin aksamasına sebep olur. Bu durumu öğrenen Sultan Orhan yavaşlayan işler nedeniyle iki ustanın ölüm fermanını çıkarır. Evliya Çelebi’nin aktardığı bir rivayette hikaye aynıdır fakat Karagöz’ün esas adı Ahmet Bali Çelebi’dir.

Şekil 5.1. Karagöz heykeli

Bu rivayetlere göre idam kararından pişman olan padişahın üzüntüsünü azaltmak amacıyla, Şeyh Küsteri isimli bir adam deve derisi üzerine Karagöz ve Hacivat'ın şekillerini resmeder ve perde arkasında, ışık kaynağı önünde onları oynatarak canlandırır.

Evliya Çelebi'nin aktardığı başka bir rivayette Karagöz'ün esas adı Sofyozlu Mehmet Bâlı Çelebi'dir. Bizans İmparatorunun elçisi olarak Selçuklu Sultanı Alaattin Keykubat'a mektup taşırmış. Hacivat ise Selçuklu sultanının Arabistan elçisidir ve bu iki karakter yolda karşılaştıklarında şakalaşıp çevrelerindeki insanları güldürürlermiş. Hacivat'ın Şam bölgesinde haydutlar tarafından öldürülmesi olayı Anadolu'da ağızdan ağıza dolaşarak halk tarafından duyulur.

Bir sanatçı Karagöz ve Hacivat'ın görüntülerini deri üzerine işleyerek oynatır. Evliya Çelebi'nin anlattığına göre gölge oyunları 17. yüzyılda yaygın olarak şenliklerde oynatılmıştır (Mutlu, 1995).

Şekil 5.2 Karagöz Hacivat gölge oyunu

Ankara'da yapılan araştırmalar sonrasında Karagöz'ün yüzde 98 ihtimalle, Ak Oğlan ve Kara Oğlan isimli iki yörük kardeşten Kara Oğlan'ın yerleştiği Orhaneli'ye bağlı Karaoğlanlar köyünden olduğu söylenmektedir. Daha önce giyilen kıyafetlerin ve insanların benzerliğinin bu ihtimali güçlendirdiği düşünülmektedir (Orhaneli Köy ve Kültür Rehberi, 2011).

Karagöz gölge oyunu, çerçeveye gerilmiş ve “ayna” adı verilen bir beyaz perde arkasında oynatılır. Perdeler 2x2.5 m veya 110x80 cm ebatlarında olabilir ve çevresinde kalın siyah bez kullanılmaktadır. Perdenin iç tarafında aşağıda “peş tahtası” adı verilen bir rafın üzerinde tef, düdük, zil, kamış ve kandil veya ampül gibi oyunda kullanılan teknik araçlar bulunur. Tasvir adı verilen görüntüler genel olarak 32 veya 40 cm yüksekliğindedir ve manda, deve ve sığır derisinden yapılabilirler.

Karagöz oyununda oyunları oynatıp seslendirmeleri yapan kişiye hayali adı verilir. Oyun boyunca hayali'nin yanında durup yardımcı olan ve oyunu öğrenen kişiye çırak denmektedir. Hayal sandığı adı verilen sandıktan oyun takımlarını çıkarıp, tasvirleri düzenleyen kişiye sandıkkar adı verilmektedir ve çırağın yardımcısıdır. Oyunda şarkı ve türkülerini okuyan kişiye "yardak", tef ve zili çalan kişilere de "dağrezen" denmektedir.

Karagöz oyunu, şiir, anlatı, müzik ve dans gibi çeşitli sanat formlarının bir mozağıdır. Sözlü edebiyatın tüm unsurları tekerlemeler, bilmece, doğaüstü hikayeler, kılıklamalar, abartılar performans boyunca devam eder. Hem diyalogun hem de eylemin yarattığı ritim, Türkçe bilmeyenlerin bile takdir edebileceği bir ifade biçimi yaratmaktadır.

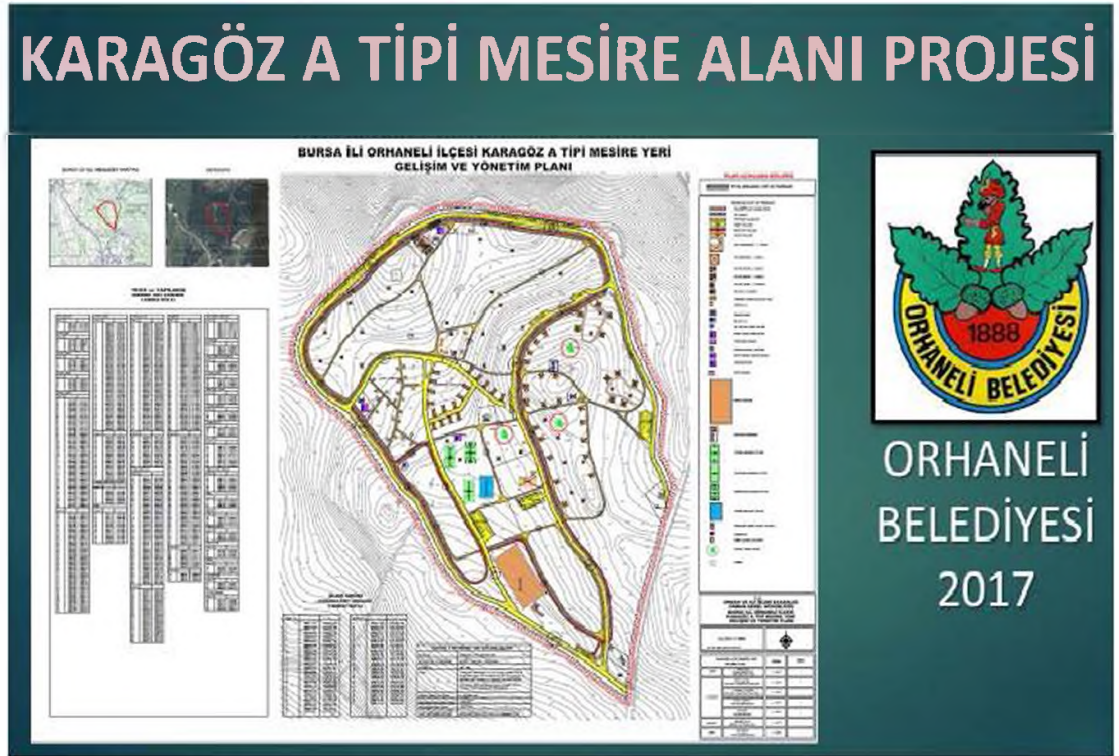
Karagöz, Türk sosyo-ekonomik yaşamı açısından önemini korumaktadır. Başta İstanbul ve Bursa olmak üzere Türkiye genelinde çeşitli illerde korunmuştur. Çıraklık eğitimi bu sanatın korunmasında ve geliştirilmesinde hayati bir role sahiptir.

Karagöz oyunu Yunanistan'da da Karaghiozis adı ile bilinmekte ve oynatılmaktadır. Karagöz'ün 2009 yılında Türkiye'nin başvurusu üzerine UNESCO tarafından somut olmayan kültürel miras olarak tescillenmesi üzerine Yunanistan hükümeti ve basını tarafından tepkiler gösterilmiştir (Hürriyet, 2010).

Orhaneli'de her yıl yaz mevsiminde ilçenin kültürel özelliklerinin tanıtıldığı, yağlı güreş müsabakalarının yapıldığı ve ulusal/mahalli sanatçıların konserler verdiği 3 gün süren şenlikler düzenlenmektedir. Geçmişte Orhaneli Panayırı olarak düzenlenen bu etkinlikler, günümüzde Orhaneli Karagöz Kültür Şenlikleri olarak düzenlenmeye devam etmektedir (Çalışkan, 2018). Festival boyunca tiyatro sanatçıları tarafından Karagöz ve Hacivat canlandırmaları yapılarak meydan gösterileri düzenlenmektedir. Festivalin son gününde yöre kültürü

motifleriyle işlenmiş oyunlar sergilenip, gelin alma törenleri tertiplenerek yöre kültürü canlandırılmakta, yeni yetişen nesillere, yöre kültürü aktarılmaktadır.

2016 yılında Bursa Orman Bölge Müdürlüğü tarafından Karagöz A Tipi Mesire Alanı yapılması onaylanmıştır. Karagöz A Tipi Mesire Alanı Çınarcık Mevkiisi bölgesinde 227 800 m²lik alanı kapsamaktadır. Proje yeri Orman Genel Müdürlüğü'nün 26.01.2017 tarihinde yapılan ihalesi ile işletme hakkını Orhaneli Belediyesi'ne vermiştir.

Şekil 5.3. Karagöz A tipi mesire alanı projesi

5.1.2. Yöresel yemekler

Orhaneli'ye ait çeşitli yemekler aşağıda listelenmektedir.

Keşkek: Kaynatılan buğdaylar ve etler büyük kazanlar içine alınıp tokmaklar yardımıyla kazanın içine vurarak malzemenin iyice erimesi sağlanır. Keşkek dövme işlemi sonucu etler ve buğday eriyerek özdeşleşir. Et, tahıllarla iç içe geçmiş, neredeyse tamamen yemeğin içinde erimiş durumdadır. Ne kadar uzun

süre ve kuvvetle dövülürse o kadar iyi olur. Güveç, tencere veya büyük kazanlarda odun ateşinde pişirilir. Keşkek, yanında, salçalı nohut yemeği, pirinç pilavı, bulgur pilavı ve ayran ile servis edilir.

Gapçıklı Fasülye: Dalında kurutulan fasülye tencereye konup kaynatılır ve süzülür. Tencerede yağ, soğan kavrulup fasülyeler içine atılır. Üzerine su eklenip pişirilir.

Kaçamak: Mısır değirmende öğütülüp elekte elenirç Ocakta kaynatılan suya atılıp karıştırarak karıştırarak pişirilir. Bir tepsi yağlanır, içine mısır unu dökülür. Yağlı kaşıkla üstüne üstüne basılır. Ocakta kuru fasülye ateşin üstüne konulup pişinceye kadar kızartılır. Baklava gibi dilimlenir, kaymakla, pekmez yada yoğurtla yenir.

Cevizli Lokum: Ilık süt, ılık su, şeker, yaş maya, tuz, sıvı yağ karıştırılır. Unda azar azar koyularak hamur yoğurulur. Börek hamuru gibi olan hamur sarılarak 20 dakika dinlenmeye bırakılır. Dinlenen hamur dörde bölünür. Elimizi sıvı yağla yağlayıp hamur tezgaha alınır ve yine sıvı yağla açılır. Hamurun üzerine dövülmüş ya da rondodan geçirilmiş ceviz, yenibahar, tarçın, toz şeker serpilir. Hamur rulo şeklinde sarılır. Rulo 3 parmak genişliğinde dilimlenir ve yağlanmış fırın tepsisine dizilir. Diğer hamurlara da aynı yapılar Yumurta sarısı ve sıvı yağ karışımı cevizli lokumların üzerine sürülür. 180 dereceye ayarlanmış fırında pişirilir.

Şekil 5.4. Cevizli lokum ve cantık

Cantık: Un geniş bir karıştırma kabına alınıp ortası açılır. Ilık süt, su, tuz, maya ve toz şeker ekleyip elle karıştırılır. 2-3 dakika kadar bekletilir. Daha sonra sıvı yağ, yumurta beyazı ilave edilip elle yoğurulur. Mayalanmaya bırakılır. İç harcını hazırlanır. Soğan ince ince kıyılır biraz sıvı yağda kavrulur. Küp küp doğranan domates, kıyma, karabiber, ince ince doğranan sivri biber ve tuz karıştırılır. Mayalanan hamurdan yumurta büyüklüğünde parçalar oval şekilde açılır. Hamurun ortasına hazırlanan iç harcından bir yemek kaşığı koyulmuş ve kenarlarını pide şeklinde kapatılır, mayalanması için bekletilir. Kenarlarına yumurta sarısı sürülür. Fırında üzeri kızarıncaya kadar pişirilir. Sıcak sıcak ayranla birlikte servis yapılır.

Şekil 5.5. Köy kadınları

Höşmerim: Mısır ununda yapılır, tepsiye döşenir. Kızartmadan kaymakla, pekmez yada yoğurtla yenir.

Gartleç: Oklava ile açılan hamurun içine kavrulmuş ve rendelenmiş patates koyulup, orta boy uçlarından kapatılarak yağda kızartılır.

Çarşaf Böreği: Adını hamurun çarşaf üzerinde yanlarından tutup açılmasından almıştır. İçine ceviz, patates, kıyma vb konulup ocağa verilir.

Yufka Islaması: Pişirilerek ıslatılan yufkalar tepsiye kırılarak yerleştirilir. Üzerine malzemesi konarak yufkalar ıslatılarak yenir. Ayrıca et suyuyla da ıslatılıp yenilebilmektedir.

Şekil 5.6. Köy kadınları

Ciğer Sarma: Pirinç, soğan, fıstık, ciğer ve yeşilliklerden oluşan iç pilav hazırlanır. Ciğer gömlekleri içlerine iç pilav doldurularak tepsiye dizilir. Kızarana kadar fırında pişirilir.

Kaşık Hamuru: Un, tuz, su ve yumurta ile yumuşak kıvamda hamur hazırlanıp kaynamış suya metal kaşıkla hamurlar salınır, pişince süzülüp tepsiye alınır. Üstüne sarımsaklı tereyağı kızdırılıp gezdirilerek servis edilir.

5.1.3. Beyce pazarı

Geçmişte çok eskiye dayanan Beyce Pazarı'nda, köylülerin kendilerinden arttırdıkları yiyecekleri satmasıyla ünlüdür. Köylerde yapılan pekmezler, ballar, tarlada yetiştirdikleri sebze ve meyveleri bu pazara getirir ve evlerinde katkıda bulunurlar. Sebze ve meyvenin yanında unutulmaya yüz tutmuş olan el sanatları da satışa sunulur. Nalbantlar, semerciler, demirciler, kaşıkcılar gibi ustalar yaptıklarını bu pazarda satarlar.

Şekil 5.7. Beyce Pazarı

7 asırdır her salı günü kurulan pazarda organik ürünler satılmaktadır. Geleneksel olarak kendi yetiştirdikleri sebze ve meyveleri satan pazar esnafı çoğunlukla kadınlardan oluşmaktadır (Hürriyet, 2018).

Şekil 5.8. Beyce Pazarı

5.1.4. Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı

Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı (Doğa Koruma ve Milli Parklar) II. Bölge Müdürlüğü'ne bağlı Bursa ili Orhaneli İlçesi Sadağı Mahallesi sınırlarında yer almaktadır. Orhaneli ilçe merkezine 6 km, Bursa şehir merkezine 62 km, İstanbul'a 299, Bilecik'e 151 km uzaklıktadır.

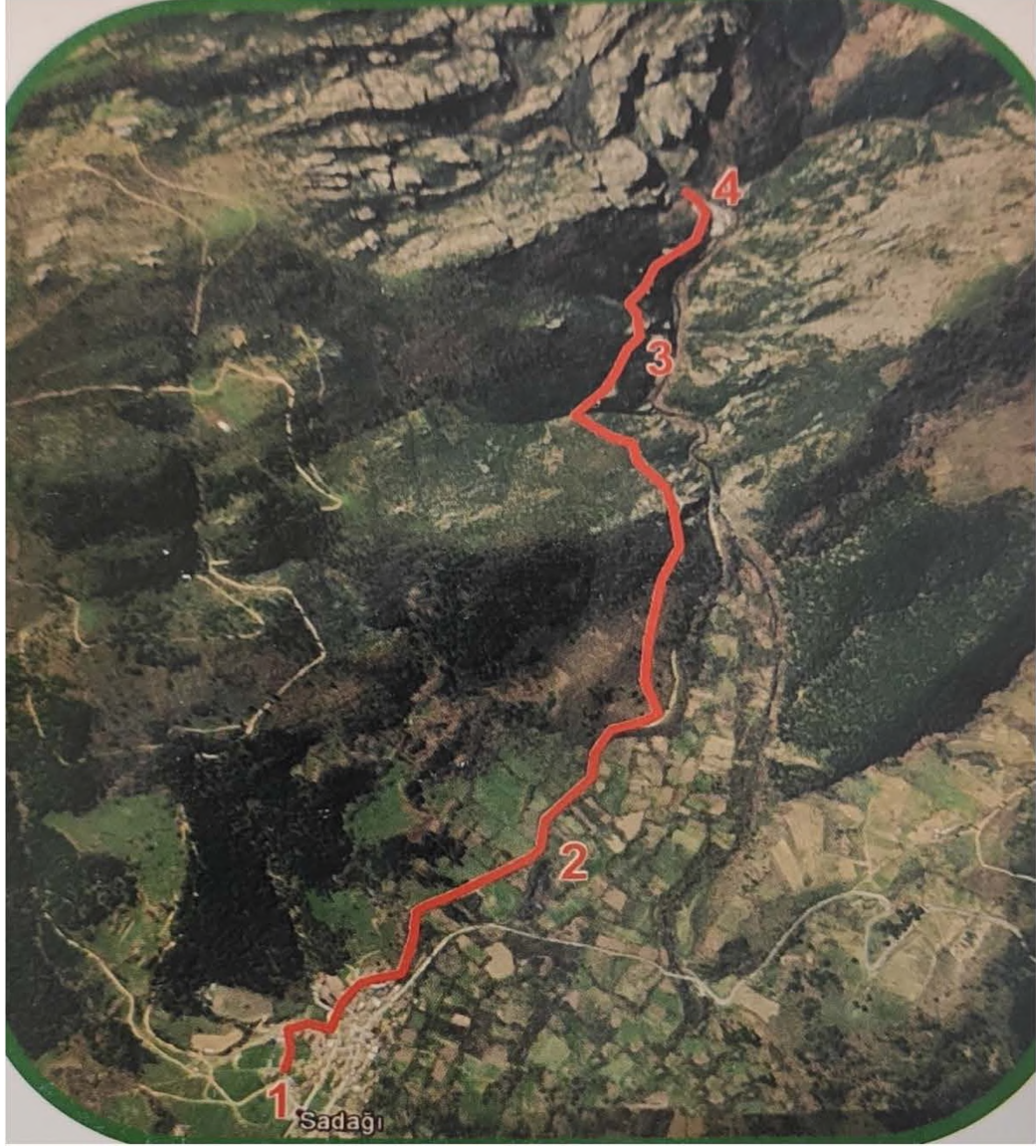
Doğal güzellikleri ve sahip olduğu yaklaşık 14 km'lik parkuru ile Türkiye'nin bir kaç kanyonu arasında gösterilen Sadağı Kanyonu, tarihi ve doğal güzellikleri yanında alan içerisinde farklı figürler oluşturan birbirinden ilginç kaya şekilleri dikkat çekmektedir. (Cadı kaya, goril kaya, deve kaya vb.)

Bununla birlikte, kanyonda mineralce zengin bir sıcak su kaynağı da bulunmaktadır. Çeşitli kaynaklarda Sadağı Kanyonu'nun, Roma İmparatoru Adrianus tarafından av mahali olarak kullanılmış olduğuna dair bilgiler yer almaktadır ve kanyon bu döneme tarihlendirilmiş olan hamam kalıntılarına ev sahipliği yapmaktadır. Alanın yakın çevresinde höyük, bazilika sur ve yerleşim kalıntıları da bulunmaktadır.

Şekil 5.9. Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı (Yaşıyorkenyap)

Sadağı Kanyonu Yürüyüş Parkuru, Orhaneli'ye bağlı Sadağı Mahallesi'nden başlayıp, Cuma barajına kadar olan 14 km'lik mesafeyi kapsamaktadır. Sadağı köyünden kanyonun girişine kadar olan 1.3 km'lik mesafe kolay bir parkur olup doğa yürüyüşçüleri için çok idealdir.

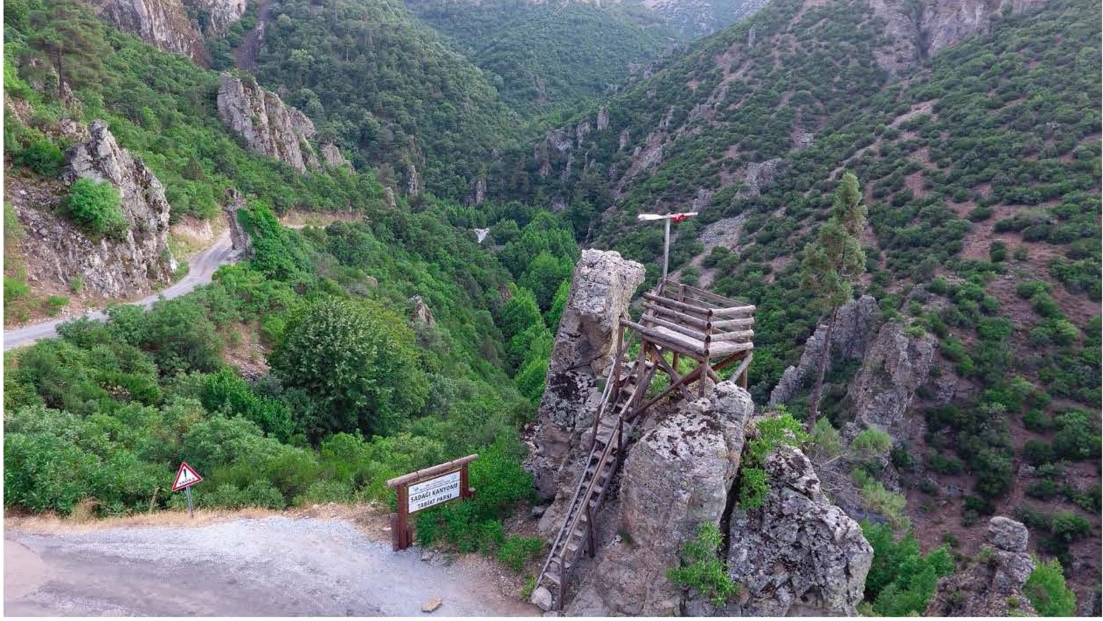

Şekil 5.10. Sadağı Kanyonu yürüyüş parkuru

Kanyonun girişinden kaya hamamına kadar 3.2'lik mesafenin ilk 1.8 km'lik bölümünde ahşap köprüler mevcut olup sonrasında zorluk derecesi artan bir parkura dönüşmektedir.

M.S. 117-138 yılları arasında hüküm süren Roma imparatoru Adriyanus yerleşimler kurulmasının yanı sıra çok gezmesi ile de ünlüdür. İmparator Adriyanus yörede avlanırken karısı için ilçe merkezine 6 km uzaklıktaki Sadağı Köyü yakınlarındaki bir sıcak su kaynağını değerlendirip bir hamam yaptırmıştır. Bu kaya hamamından halen sıcak su çıkmaya devam etmektedir. Adriyanus'un kaya hamamının romatizma, soğuk algınlığı ve kısırlıktan

muzdarip hastalara iyi geldiği söylense de daha çok doğa severlerin ilgisini çekmektedir.

Şekil 5.11. Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı (Bursa Geziyorum, 2019)

Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı'nın yer aldığı alan 2013 yılı öncesinde mesire yeri iken Orman Genel Müdürlüğü'nün 26.12.2013 tarihli "Olur"u ile bu statü iptal edilmiş ve 27.02.2014 tarihinde "Tabiat Parkı" olarak tescil edilmiştir. Tabiat Parkı'nın alanı 436 ha'dır.

Sadağı Kanyonu'nun %67,2'si Hassas Kullanım Alanı, %29,8'i Sürdürülebilir Kullanım Alanı, %3'ü ise Kontrollü Kullanım Alanı olarak belirlenmiştir.

Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı'nda;

- Doğal ve yarı doğal alanlar,
- Herhangi bir sebeple insan müdahalesine maruz kalmış ancak iyileştirilebilir alanlar,
- Ulusal ve uluslararası düzeyde değişik ve emsalsiz nadir alanlar,
- Tehikeye maruz alanlar, "Hassas Koruma Bölgesi",
- Ekonomik gelir potansiyeline sahip alanlar,
- Geleneksel kullanımda olan alanlar ise Sürdürülebilir Kullanım Bölgesi,

- Geleneksel kullanımı olan alanlar,
- Ekonomik gelir sağlayabilen alanlar,
- Yapılaşmaya konu edilecek alanlar ise “Kontrollü Kullanım Bölgesi” olarak ayrılmıştır.

Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı, hem korunan alanın kaynak değerlerinin korunması ve hem de rekreasyonel faaliyetlere izin verecek şekilde planlanmıştır.

Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı, Bursa ilindeki önemli korunan alanlardan biridir. 2015 yılında Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA) tarafından “Kırsalda Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı” çerçevesinde desteklenen “Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı Ekoturistlerle Buluşuyor” projesi ile tabiat parkının tanıtımı, korunması, ekoturistlerin alandan daha güvenli bir şekilde yararlanabileceği bir alt yapı oluşturulması konusunda etkili adımlar atılmıştır.

5.1.5. Mağaralar ve mağaracılık

Orhaneli’de arkeolojik öneme de sahip bazı mağaralar bulunmaktadır. Eren Köyü yakınlarında yer alan ve dik bir kayalıkta bulunduğu için erişimi zor olan Şahinkaya Mağarası’nın arkeolojik önemi 2007 yılında tesadüfen keşfedilmiştir. Mağarada Orta Paleolitik döneme ait 3 adet taş alet ile Pleistosen döneme ait hayvan kemikleri ele geçirilmiş ve bu sayede bölgede yaşamın tarihi 100.000 yıl geriye gitmiştir.

Güvercin İleri Mağaraları; çok eski olmayan bir zamana kadar keçi ağılı olarak kullanılmış olan, Şahinkaya Mağarası yakınlarında bulunan 3 adet mağaradan oluşmaktadır.

Sinekkaya 2 Mağarası, dar girişli geniş alanlı bir mağaradır. Mağarada bulunan çakmaktaşı yongası, mağaranın neolitik çağ veya sonrasında kullanılmış olabileceğini göstermektedir.

Şekil 5.12. Şahinkaya Mağarası (bursadayurtapartara)

Çaltepe Mağarası, içinde yonga ve çanak çömleğin bulunduğu, neolitik ve ya kalkolitik çağlarla ilgili olduğu düşünülen küçük bir mağaradır.

Kusumlar Mağarası da neolitik döneme ait çanak çömleklerin bulunduğu koridor şekilli bir mağaradır.

Mağaracılık yüzeysel veya yeryüzünün derinliklerine kadar uzanan, su altında bulunan mağaraların keşfedildiği ve haritasının çıkarıldığı bir doğa sporudur. Mağaracılık ile mağara bilimi (speleoloji) birbirine karıştırılmamalıdır. Mağara bilimi mağara oluşumlarını sebep, şekil ve madde gibi açılardan incelerken; mağaracılık sporunda mağaraların haritalarının çıkarılması ve varsa insan/hayvan izlerinin tespit edilmesi amaçlanır (Yer-su, 2016).

Orhaneli’de bulunan mağaraların kaya tırmanışı ve mağaracılık gibi sporlara uygunluğu araştırılarak bölgede spor turizmi fırsatı yaratma imkanı bulunmaktadır. Bir diğer opsiyon ise arkeolojik parklar oluşturmak ve kültür turizmini canlandırmaktır. Ulaşımı bir hayli zor olan bu mağaralar defineciler tarafından düzenli olarak tahrip edilmektedir ve korunmaya muhtaçtır.

5.1.6 Köy hayır günleri

İlçede Mayıs ayı ile Ekim ayı arasında Orhaneli köylerinde her yıl baharın başlamasıyla birlikte yapılan, “Köy Hayır Günleri” geleneği bulunmaktadır. Hayır Günü, köyün ve köy halkının her türlü doğal ve yapay afetlerden koruması dileğiyle yapılmaktadır. Hayırlar özellikle hafta sonları yapılmaktadır. Bütün çevre köylere, şehir ve yerleşim yerlerine ne zaman yapılacağı çeşitli vasıtalarla, duyurulur, haberler ve davetiyeler gönderilir. Köy halkının kendi aralarında topladıkları cüzi miktarda nakdi, hayvansal ve tarımsal ürünlerle yapılan hayır yemekleri, topluca dua ve mevlid okunarak toplumsal kaynaşmanın güzel bir örneğini oluşturmaktadır. Bu hayırların en önemli ve güzel özelliği, uzaktan ve yakından herkesin doğal davetli olmasıdır. İsteyen herkes özel davetiye beklemeden bu hayırlara gönül rahatlığıyla katılabilmektedir. Köy hayırları halkın birbiriyle kaynaşmasını, iletişim sağlamasını, köyde yaşayanlarla şehirde yaşayanların birbirleriyle daha yakından tanışmasını sağlamakta, birbirini tanımayan insanların aynı masa etrafında bir araya gelerek yeni dost ve arkadaşlar kazanmalarına neden olmaktadır.

Şekil 5.13. Hayır günleri

Köylere göre hayır günleri aşağıda listelenmiştir.

Karıncalı Köyü Hayır Günü: Kendine özgü yapılmaktadır. Ayrıca Yörük Türkmen Şenlikleri yapılmaktadır.

Erenler Köyü Hayır Günü: Mayıs Ayının 3. Pazar Günü

Yerlere kilimler serilip, yer sofrası kurulmaktadır. Misafirlere keşkek, köy ayranı, helva, köy ekmeği, patates yemeği, kuru fasülye, yoğurtlu makarna ikram edilmektedir. Köy kadınları el işlerini sergilemektedir.

Ağaçhisar Köyü Hayır Günü: Ağustos Ayının 2.haftası

Eski Danışment Köyü Hayır Günü: Mayıs Ayı son haftası
200 hane katılmaktadır.

Göynükbelen Köyü Hayır Günü: Mayıs ayının ilk Pazar Günü
Hıdrellez Hayırı ve Kültür Etkinlikleri yapılmaktadır.

Gümüştınar Köyü Hayır Günü: Temmuz Ayının ilk haftası

Argın Köyü Hayır Günü: Ağustos Ayının son haftası

Göktepe Köyü Hayır Günü: Haziran Ayının ilk haftası

Baş Köy Hayır Günü: Mayıs Ayının son haftası

Sadağı Köyü Hayır Günü: Mayıs Ayının son haftası
Katılımcı sayısı çok yüksek olmaktadır.

Semerci Köyü Hayır Günü: Mayıs Ayının 3. haftası

Çivili Köyü Hayır Günü: Temmuz Ayının ilk haftası

Sırıl Köyü Hayır Günü: Eylül Ayının 3.haftası

Çınarcık Köyü Hayır Günü: Mayıs Ayının 3. haftası
Açık arttırma usulü satışlar yapılmakta, misafirlere ikramlar sunulup, dualar edilmektedir.

Dereköy Köyü Hayır Günü: Mayıs Ayının 2. haftası

Deliballılar Köyü Hayır Günü: Mayıs Ayının ilk haftası
Yılda bir kere Hıdrellez yemeği yapılmaktadır.

Demirci Köyü Hayır Günü: Mayıs Ayının 2. haftası

Süleymanbey Köyü Hayır Günü: Temmuz Ayının 3. haftası

Sabahtan öğlene kadar dini programlar yapılmakta, öğlen yemeği ikramı sonrasında folklor ve tiyatro gösterileri sunulmaktadır.

Tepecik Köyü: Hayır Günü: Mayıs Ayının 4. haftası

Kalabalık katılım olmaktadır.

Yörücekler Köyü: Hayır Günü: Mayıs Ayının ilk haftası

Orhaneli köylerinde misafir ağırlama gelenekleri de devam etmektedir. Akraba dışında köye bir misafir, “konuk usulü” denilen bir yolla ağırlanmaktadır. Konuk usulünde, sırayla bütün köy halkı hane olarak sıra kendilerine geldiğinde misafiri ağırlamak zorundadır. Sırası gelen hane halkı, misafiri durumuna göre ya evinde ya da köy odasına yemeğini götürerek ağırlar.

5.1.7. Meyve paketlenme tesisi

Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı BEBKA’nın Kırsal Kalkınmaya destek programı kapsamında alınan destekler yardımıyla 2015 yılında projesi hazırlanan meyve paketlenme tesisi 2016 yılında faaliyete başlamıştır (Orhaneli Belediyesi). Proje ile bölgede üretilen sebze ve meyvelerin markalaşarak satılması ve yöre insanına destek olması hedeflenmiştir (e-inegöl, 2016).

Şekil 5.14. Orhaneli Belediyesi paketleme tesisi

5.1.8. Güneş enerji santrali

Orhaneli Belediyesi Güneş Enerji Santrali; Sırlı Mahallesi'nde, 20 dönümlük alanda, 1.16 KW kurulu güce sahip olarak inşa edilmiştir.

Şekil 5.15. Orhaneli Belediyesi Güneş Enerji Santrali

5.1.9. Jeotermal kaplıca tesisi

Bizans döneminde hamam olarak kullanılmakta olan Sadağ kanyonu doğal jeotermal kaynak suyunun turizme kazandırılması için Sadağ köyü ile Orhaneli Serçeler köyü arasında Sarı Çayır Mevkii'nde kaplıcalar inşa edilmiştir. Tesisler 50 dönüm arazi üzerinde 32 adet 75 m²'lik apart daireler ve havuz, hamam ve saunalar ile 2011 yılından itibaren Aslanlı Jeotermal Kaplıcaları hizmet vermektedir (Aslanlı Jeotermal, 2019).

Şekil 5.16. Jeotermal kaplıca tesisi

5.1.10. Deliballılar Köyü

Deliballılar, Bursa merkeze 57 km, Orhaneli'ne 1,5 km uzaklıkta bir mahalledir. Rivayete göre köyün adı Deli Balı ile Kara İsa isminde iki kardeşin efsanesine dayanmaktadır. Deli Balı tarımla uğraşarak bu köyü, kardeşi ise dağ ve hayvancılıkla uğraştığı Karasi Köyünü kurmuştur. Başlarda Deli Balılar olarak bilinen köy ardından Deliballılar olarak kullanılmaktadır (Kamış, 2011).

Köyün nüfusu 1990'lı yıllara kadar artış eğilimi gösterse de ardından düşüşe geçmiştir. Bunun üzerinde termik santral, taşımali eğitim ve fabrikaların etkisi vardır. Son sayımlarda 64ü erkek 56sı kadın 120 nüfusu çıkmıştır.

Şekil 5.17. Deliballılar Köyü

Köyün ekonomisi genel olarak tarım ve hayvancılık üzerine kuruludur. Orhaneli ilçe genelinde tarım arazileri en sulak olan bölgelerdendir. Sulama, Kocasu'dan gelen kanallar aracılığıyla yapılmaktadır (Wikipedia, 2019).

Her yıl hıdrellez yemeği ve Deliballılar şenliği yapılmaktadır. Ramazanda hafta sonlarında iftar verilmektedir.

Köy meydanında kahvehane, muhtarlık, okul, cami ve tarihi meşe ağacı bulunmaktadır. Köyde bulunan sivil mimari Osmanlı Devleti'nin Hüdavendigâr Sancak Eyaleti'ne ait dokuyu temsil ettiği için köy 2009 yılında 1. derece sit alanı ilan edilmiştir (Habertürk, 2018).

5.1.11. Hobi evleri projesi

Orhaneli Belediyesi ve Bursa Sağlık Çalışanları Derneği (BUSAD) işbirliğiyle Uludağ eteklerindeki Göktepe Mahallesinde 200 adet hobi evi inşa edilmiştir (Sözcü, 2019). Tarıma elverişli olmayan araziye konumlandırılan bahçeli ve tek katlı hobi evleri yazları bahçede, kışları soba başında vakit geçirilecek şekilde tasarlanmıştır. Proje sonrasında arazi değerlerinde de artış yaşandığı gözlemlenmektedir (Ticari Hayat, 2018).

Şekil 5.18. Orhaneli hobi evleri

5.2. Tehditler

Orhaneli, sakin şehir olması yönünde kullanabileceği fırsatların yanında bu duruma engel olabilecek veya zorlaştırabilecek tehditlere de sahiptir. Bir dağ ilçesi olan Orhaneli'nin doğasına ve havasına zarar verebilecek projeler, sakin şehir olmanın çevre ile ilgili kriterleri açısından da engel teşkil etmektedirler.

5.2.1. Orhaneli termik santrali

İlçenin Karıncalı Beldesi'nde bulunan termik santralin temeli 1979 yılında atılmış, 1992 yılında santral enerji üretimine başlamıştır. Santral 210 Mwe enerji kapasitesi ile Bursa'nın 4. büyük, Türkiye'nin ise 79. büyük enerji santralidir (Enerji Atlası). Orhaneli Termik Santrali, toplam 3.475 dönüm alanda 1.198 dönüm santral, 1.917 dönüm kül atma ve 360 dönüm sosyal tesislere yayılmış durumdadır (Bursa Gazeteciler Cemiyeti, 2019).

Orhaneli Termik Santrali, kaynak olarak linyit kullanmaktadır ve linyit ihtiyacı Bursa Linyit İşletmeleri tarafından giderilmektedir. Türkiye'nin 16. büyük linyite dayalı termik santralidir. Santralin çevre ormanlara zarar veren baca gazları sivil toplum kuruluşlarının tepkisini çekmiş, bu tepkiler dolayısıyla gazların kükürttan arındırılarak salınması için desülfirizasyon birimleri eklenmiştir (Bursa Gazeteciler Cemiyeti, 2019).

Şekil 5.19. Orhaneli termik santrali (Çelikler Holding, 2019)

Santral 2014 yılında özelleştirme kapsamına alınmış ve 2015 yılında ihaleyi kazanan Çelikler Holding'e devredilmiştir. Özelleştirme sonrasında santralde baca gazı filtreleri çalıştırılmadan üretim yapılmaya başlanmış ve hava kirliliği gözle görülür biçimde yükselmiştir.

2013 yılında çıkartılan 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun geçici 8. maddesi uyarınca özelleştirilen termik santrallere çevre mevzuatı açısından gerekli izinleri tamamlaması amacıyla 31 Aralık 2019 tarihine kadar izin verilmiştir. Ayrıca bu tarihe kadar çevre kirliliğine yol açsalar bile söz konusu santrallerin elektrik üretim faaliyetinin durdurulamayacağı ve idari para cezası verilemeyeceği karar altına alınmıştır. 17 Temmuz 2019 tarihinde kabul edilen "Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" içerisine eklenen madde ile 6446 sayılı kanuna 26 nolu geçici madde eklenmiş ve şirketlere 3 yıl süre ile daha filtreleri çalıştırmadan üretim yapabilme izni verilmiştir.

5.2.2. Orhaneli maden OSB

Yoğunlukla Orhaneli Erenler Köyü çevresinde keşfedilen mermer yatakları sebebiyle Orhaneli'de bir maden organize sanayi bölgesi kurulması gündeme gelmiştir. 2014 yılında çalışmalarına başlanan proje ile ilgili olarak 2016 yılında

bakanlık görüşü alınmış ve yer seçimi yapılmıştır. Projeyle ilgili Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporu 2017 yılında tamamlanmıştır ve yakın zamanda fabrika inşaatlarına başlanması beklenmektedir. Projeye göre 700 dönüm alan üzerinde 61 firma inşaat için başvurmuş durumdadır .

Organize sanayi bölgesi projesi şu an ki haliyle sakin şehir için bir engel olarak ortaya çıkmaktadır.

5.2.3. Biyokütle katı atık yakma tesisi projesi

Orhaneli’de Kocası Deresi yakınlarına yapılacağı söylenen biyokütle katı atık yakma tesisi, kimyasal atıkların dereye döküleceği tehlikesini içermektedir (Sözcü, 2019). Çevresel etkileri çok büyük olan böylesi tesisler çevre ve hava kirliliğine sebep olmaktadır.

6. MEVCUT DURUMUN CITTASLOW KRİTERLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde Orhaneli ilçesindeki mevcut durum Cittaslow kriterleri bağlamında değerlendirilmektedir.

6.1. Çevre Politikaları

İlçede doğalgaz bulunmadığı için odun, kömür gibi katı yakıt tüketimi kış aylarında hava kirliliğine sebep olmaktadır fakat doğalgaz altyapı çalışmaları devam etmektedir. 2020 yılı sonuna kadar ilçeye doğalgaz arzının başlaması planlanmaktadır (Bursa Haberdar, 2019). Bunun yanında Orhaneli Termik Santrali filtresiz çalıştırıldığı için hava kirliliğini arttırmaktadır.

İçme suyu şebekesinin düzenli olarak bakım ve onarımı yapılmaktadır.

İlçe merkezinde çeşitli noktalara ayrıştırmalı çöp konteynerları yerleştirilmiş olup cam, plastik, kağıt ve metal atıklar ayrıştırılarak toplanmaktadır. Kamu kurumlarına atık pil kutuları konularak geri dönüşüme kazandırılması sağlanmıştır. Tıbbi atıklar sağlık kuruluşlarından alınarak özel olarak imha edilmektedir.

Belediye tarafından kurulan güneş enerjisi santrali belediyenin kendi ihtiyacını karşılamaktadır. Kapasitesi arttırılabilecek durumdadır. Kamu binalarında tasarruflu ve zaman ayarlı aydınlatma seçenekleri kullanılmaktadır.

Uludağ Üniversitesi tarafından bioçeşitlilik raporu hazırlanmış fakat koruma projesi geliştirilmemiştir.

6.2. Altyapı Politikaları

İlçede mevcut durumda hiç bisiklet yolu bulunmamaktadır. Bunda ise ilçenin bir dağ ilçesi olmasının ve bisiklet kullanma alışkanlığının düşük olması etkilidir.

Engellilere yönelik engellerin kaldırılması konusunda yönetmeliklerden gelen zorunluluk sebebiyle kamu binalarında erişim kolaylığı sağlanmaktadır.

6.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları

Kente ait değerlerden Sadağ Kanyonu BEBKA tarafından turizme kazandırılmıştır. Bunun yanında Karagöz'ün Orhanelili olması sebebiyle Karagöz şenlikleri her yıl düzenlenmektedir. Deliballılar köyü dönem mimarisini yansıttığından köyün tamamı koruma altına alınmıştır.

Mağaracılık sporunun gelişmesi ile birlikte Orhaneli'deki mağaralar da dikkat çekmekte ancak konuyla ilgili gerekli tanıtım ve düzenlemeler yapılmamış durumdadır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından toplu taşıma araçları güzergahı belirlenmiş ve otobüs durakları yapılmıştır.

2019 yılında kentin ana arterinde çift yönlü yolun orta refüjde ağaçlandırma çalışması yapılmıştır.

Kentte kablolu ve kablosuz internet ağı mevcut olsa da bazı köylerde problem yaşanmakta ve altyapı iyileştirmesi yapılması gerekmektedir. Ücretsiz kablosuz internet ağı kurulmamıştır. Belediyenin internet sitesinde çağın gereklerine uygun olarak sayısal hizmetler verilmemektedir.

Yerel ürünlerin satışı için 700 yıllık tarihi olan pazar geleneği devam ettirilmektedir. Bu pazarla ilgili iyileştirme yapılması pazara artı değer katacaktır.

İlçe merkezinde geleneksel kasaplar yer almaktadır, cantık pide yapan, karafırın ekmeği satan dükkanlar bulunmaktadır.

Pazarın kurulduğu salı günleri araç trafiğine kapatılmakta ve merkezde belediye tarafından yapılan otopark yetersiz kalmakta ve Yıldız Havuzu çevresinde otopark ihtiyacı giderilmektedir. Yıldız Havuzu'nun bulunduğu alanda bir meydan düzenlemesi projelendirilerek altta otopark çözümü, üstte ise yeşil alan düzenlemesi ile yaşam kalitesinin arttırılabileceği düşünülmektedir.

Sosyal ve kültürel yapının eksik olması nedeniyle bazı doktor, hakim vb. kamu personeli Bursa merkezde yaşamakta ve ilçeye günü birlik gelip gitmektedir. Dolayısıyla bu da ilçe sakinlerinin yaşam kalitelerinin düşmesine sebep olmaktadır.

İlçede sinema, tiyatro gibi kültür servisleri bulunmamaktadır.

İlçede anaokulu ve kreş yetersizliği görünmektedir.

6.4 Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkarlara Dair Politikalar

İlçe sınırları içerisinde kişisel kullanımda ve yemek sektöründe organik yerel ürünler geleneksel olarak kullanılmaktadır.

İlçenin göç vermesi ve günü birlik ziyaretçi yoğunluğu sebebiyle otel kapasitelerinin arttırılmasına gerek duyulmamaktadır.

Doğa turizmi olarak Sadağı Kanyonu ve sağlık turizmi olarak termal kaplıcalar ziyaretçi açısından birbirini tamamlamakta ve desteklemektedir. Bilinirliğin artması ile otel doluluk oranının artacağı öngörülmektedir.

Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı ile ilgili imar planlarında hobi bahçeleri olarak projelendirilerek kentin hizmetine sunulması düşünülmektedir.

Meyve ve sebzelerin korunarak satışının sağlanması için belediye tarafından meyve ve sebze paketleme tesisi inşa edilmiştir.

6.5. Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar

Köylü ve esnafın fiyat ve tarifelerle ilgili olarak doğal bir beraberlik içinde olduğu görülmektedir.

Köylerde geleneksel olarak yapılan hayır günlerinde köyde yaşayanların dışında herkesin bir araya geldiği ve yemek yediği, eğlendiği, tanıştığı, görüştüğü bir ortam yaratılmaktadır. Bu geleneksel hayır günleri sebebiyle misafirperverlik kriterlerinin karşılanacağı düşünülmektedir.

6.6. Sosyal Uyum

Genç neslin istihdamı sağlanamadığından göç yaşanmaktadır.

İlçede mevcut bulunan sivil toplum kuruluşlarının yeterli ve etkin olmadığı görülmektedir.

2019 yerel seçimleri öncesinde zorunlu olmasa da kent konseyi kurulmuş ve çalışmalar yapmaktayken şu anda kent konseyi bulunmamaktadır.

TOKİ tarafından Fevzipaşa Mahallesinde 1+1, 2+1 ve 3+1 odalı olarak 148 konut inşa edilmiştir. İlçenin göç veren statüde olması sebebiyle mevcut konut stoğunun yeterli olması ve apartman tarzı yaşam şeklinin benimsenmemesi ve alıcı kitlesinin çevre köylerden olması sebebiyle TOKİ konutlarına ilgi gösterilmemesi ile sonuçlanmıştır. Orhaneli Belediyesi ve BUSAD işbirliğinde gerçekleştirilen hobi evleri projesi gördüğü ilgi ve yarattığı değer ile örnek bir proje olarak ortaya çıkmaktadır.

Orhaneli’de uzun yıllar aktif olan bir futbol takımı faaliyetlerini sürdürmektedir. Bunun yanında Bursa büyükşehir belediyesi tarafından ilçeye halı saha kazandırılmıştır.

6.7. Ortaklıklar

Doğal ve geleneksel yiyeceklerin yer aldığı bir yemek yarışması düzenlenmiştir.

Cantık (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2019) ve cevizli lokum (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2019) için coğrafi işaretleme çalışmaları sürdürülmektedir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Orhaneli İlçesinin genel konumu, tarihi ve kültürel zenginlikleri, geleneksel yapısını kaybetmeden sürdürmeye devam etmesi, tarımda ve hayvancılıkta gübre ve ilaç kullanımının düşük seviyede olması, meyve ve bitki çeşitlerinin çokluğu, doğal olarak mera ve çayırda yetişen tıbbi ve baharatlı bitkilerin varlığı özellikleri göz önüne alındığında, kendine özgü güçlü bir yerel kimliğinin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Cittaslow/Sakin Şehir Hareketi küreselleşmeye karşı çıkarak, şehirlerin yerel özelliklerinin ortadan kaldırılmasını önlemek, mevcut geleneksel dokusunu , tarihi, doğal, sosyo-kültürel değerlerini korumak amacıyla şehrin kimliğine yeni cazibe noktaları ekleyen kriterlerle kaliteli ve konforlu yaşam şekli oluşturan uluslararası bir kentler birliği organizasyonudur.Aynı zamanda sürdürülebilir bir kalkınma modeli olarak kente, kent sakinlerine ve ziyaretçilere yaşam kalitesi katkısı getirmektedir.

Sakin Şehir Hareketi, kentlerin alışveriş merkezleri, devasa binalar, zincir mağazalar olmadan da gelişme olacağını göstermektedir.Amaç hızlı ve modern dünyada kaliteli yaşayabilmek olmalıdır.

Kırsal kalkınma amaçlarına ulaşmak için yörenin fırsat ve tehditlerinin çok doğru ve iyi belirlenmesi gerekmektedir.Yerel yöneticiler, resmi ve sivil toplum kuruluşları, Üniversitelerle işbirliği yapılarak, sağlam veriler ışığında, bilimsel desteklerle birlikte Cittaslow/Sakin Şehir üyelik kriterleri dikkate alınarak, üyelik potansiyeli incelenip, değerlendirilerek, ortaya çıkarılmalıdır.

Orhaneli’de Cittaslow/Sakin Şehir üyeliğinin gerçekleşmesiyle, ilçenin gelişmesi sağlanacağı, sosyal ve kültürel hayatın zenginleşeceği, şehir sakinlerinin gelirinin artacağı, göçün biteceği ve hatta geri dönüşün başlayacağı, yaşam kalitesinin artacağı, şehrin fiziki ve sosyal altyapısının modernleşeceği, çevre kalitesinin artacağı, uluslararası tanınan marka şehir olacağı öngörülmektedir.

Markalaşma ve üyelik sürecinde yerel, ulusal ve sosyal medya alanlarının etkin kullanımı şehrin tanınma ve bilinmesi açısından çok önem taşımaktadır.

E-Belediye hizmetleri geliştirilmeli,vatandaşa kullanım eğitimleri verilmeli, güncel duyurular yapılmalı, ilçe merkezi ve köy meydanında ücretsiz internet hizmeti sağlanmalıdır.

Uludağ Üniversitesi ile işbirliği ve protokoller yapılarak, üyelik sürecinde bilimsel katkı sunmaları sağlanmalıdır.

Orhaneli sakinlerinin küreselleşmenin karşısında gelenek ve göreneklerini koruduğu görölse de işsizlik ve göç sorunuyla ezilmekte olduğu, ancak il merkezine yakınlığıyla sosyo-kültürel eksiklerini tamamlamak ve yaşam kalitesini korumak için yerleşim alanını terk etmeden kır-kent trafiğı içinde yaşamlarını sürdürdüğu görölmektedir.

Orhaneli kuruluş tarihinden bugüne dağ ilçesi olması nedeniyle ulaşım ile ilgili sorunlara bağılı olarak kalkınma sorunları yaşamaktadır. Özellikle tünel yapımının tamamlanması ile Bursa'nın "gizli bahçe"sinin ortaya çıkmasını, ilçenin fark edilmesini, tanınmasını sağlayacak önemli bir etken olarak görölmektedir.

Bursa il merkezinde yoğunlaşan güçlü turizm konaklama altyapısı, ulaşım olarak yakın mesafede olması Orhaneli ilçesi'nin sadece günübirlik ziyaret edilmesine neden olmaktadır.

Bunun önüne geçmek amacıyla özellikle koruma altına alınan, şu anda terk edilmiş hayalet köy şeklindeki Deliballılar Köyü'nde ev pansiyonculuğu kapsamında canlandırılma projeleri çalışmalarının başlaması köy sakinlerinin bugüne kadar yaşadıkları mağduriyetin giderilmesini sağlayacaktır.

Bir başka önemli etken; kışın sert ikliminin, ulaşımı tehlikeli hale getirmesi ve Bursa'da doğalgaz kullanımının olması, Orhaneli'ye ancak Kasım 2020'de doğalgazın verileceğinin bildirilmesidir.

İlçede işsizlik ve göç nedeniyle yaşlı nüfusun fazla olması, Sakin şehir hareketi kriterlerinin sağlanmasıyla; yaşlı nüfusun ihtiyaçlarının karşılanması, sosyalleşmeleri, toplumsal yaşama katılmaları, güvenli olması, özgürce yaşayabilmeleri, aktif olarak tüketime katılmaları, gençler için yeni istihdam alanları yaratacağından avantaja dönüşebilecektir.

Ayrıca dezavantajlı gruplar ve çocuklar için de sakin şehirler yaşlı dostu, çocuk dostu, engelli dostu şehirler olarak tercih edilebilir duruma gelebilecektir.

Orhaneli'de insan kaynaklarının güçlendirilmesi, iş ve istihdam potansiyellerinin arttırılması, girişimciliğin desteklenmesi kamu ve özel sektör yatırımlarının gerçekleştirilmesi, fiziki ve sosyal altyapı yatırımlarıyla kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesini sağlayacak çalışmalar yapılmalı ve kadınlara öncelik tanınmalı, gençler ve çocuklar her projede yer almalıdır.

AB kapsamında IPART (Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı) aracılığıyla; kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi, tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının yeniden yapılandırılması ve topluluk standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar, yerel ürünler ve mikro işletmelerin desteklenmesi, kırsal turizmin geliştirilmesi, tarım işletmelerinin yeniden yapılandırılması ve topluluk standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar, meyve ve sebze üretimine yönelik yatırımlar, üretim gruplarının kurulmasına destek vb. çok çeşitli projelere mali destekler alınabilecektir.

BEBKA desteğiyle üyelik kriterlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla yapılacak yatırımlarda İktisadi Gelişme Mali Destek Programı'ndan fon kullanımı sağlanmalıdır.

Dış pazarlara yönelik tarım ve hayvancılık ürünlerinin üretimini yapmak için, depo, ambalaj, satışlar, satış merkezleri kurulması gerekmekte olup, BEBKA desteğiyle İlçe merkezi girişinde mevcut olan paketleme tesisi fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Orhaneli'ye özgü yerel yiyecekler, sebze, meyve, hayvan türleri ile ilgili coğrafi işaret belgesi çalışmaları yapılmalıdır.

Yerel yemeklerle ilgili daha önceki yıllarda yapılan “yemek yarışmaları” her yıl yapılarak katılım arttırılmalı, tanıtım sağlanmalıdır.

Bursa ilinin üye sayısı olarak en büyük sivil toplum örgütü olan DAĞ-DER ve köy dernekleri ve vakıfları, vb. sivil toplum kuruluşları üyelik süreci içine katılarak maddi,manevi katkı sunmaları sağlanmalıdır.

2019 yerel seçimleri öncesinde zorunlu olmamasına karşın kurulmuş olan Kent Konseyi yeniden kurularak şehir sakinlerinin katılımının sağlandığı projeler yapılması önem taşımaktadır.

Kurtuluş Savaşında yakılıp, yıkılan Orhaneli'nin yok edilen belleğine kavuşması amacıyla “Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün “Müzelerin Yapımı, Onarımı veya İşletilmesi”ne yönelik teşvik uygulamasından yararlanarak “Orhaneli Kültür Müzesi ve Karagöz'ün doğduğu ilçe olarak belli zamanlarda hayal perdesi kurulup, gölge oyunlarının canlandırıldığı “Karagöz Müzesi” yapılması şehre değer katacaktır.

Sadağı Kanyonu, Kocasu çevresinde kamp alanları düzenlenmesi gibi alternatif konaklama imkânlarının geliştirilmesi tanınma sağlayacak, ziyaretçi sayısını ve istihdamı arttıracaktır.

KAYNAKLAR

Anonim, 2011. Orhaneli Köy ve Kültür Rehberi, 128.

A. Bebbington, 2001. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences.

Aslanlı Jeotermal, 2019. Erişim Tarihi: 20.12.2019.
<https://www.aslanlijeotermal.com.tr/>.

Bursa Gazeteciler Cemiyeti, 2019. Erişim Tarihi: 14.10.2019.
<http://bgc.org.tr/ansiklopedi/orhaneli-termik-santrali.html>

Bursageziyorum, 2019. Erişim Tarihi: 15.10.2019.
<https://www.bursageziyorum.com/sadagi-kanyonu/sadagi-kanyonu-havadan-cekim/>

Bursa Haberdar, 2019. Erişim Tarihi: 20.12.2019.
<https://www.bursahaberdar.com/bursa/keles-harmancik-buyukorhan-ve-orhaneliye-mujde-h1805.html>

Bursa İl ve Tarım Müdürlüğü 2018 yılı faaliyet raporu, 2019. Erişim Tarihi: 03.06.2019.
<https://bursa.tarimorman.gov.tr/Link/37/Faaliyet-Raporlari>

Bursa Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisi 2017-2023, 2018 Eylem Planı, 2018. s. 14

Castells, Manuel, 2004. The Power of Identity, The Information Age: Economy, Society and Culture. Oxford, Blackwell Publishing Ltd., London.

Cittaslow, 2019. Erişim Tarihi: 11.10.2018. <http://cittaslow.org>

Cittaslow Türkiye, 2019. Erişim Tarihi: 11.10.2018. <http://cittaslowturkiye.org>

Climate-data, 2019. Erişim Tarihi: 06.05.2019 <https://tr.climate-data.org>

Çalışkan, V., 2018. Türkiye’de Geleneksel Panayırılar: Birbirine Bağlı Bir Sistemde Çözülme ve Kültürel Fonksiyonlarda Kayıplar. TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, 3-6 Ekim 2018, Ankara, 1318-1332.

Çelikler Holding, 2019. Erişim Tarihi: 20.12.2019.
http://celiklerholding.net/yatirimlarimiz_27/celikler-orhaneli-termik-santrali.

Devlet Planlama Teşkilatı, (2000), Kırsal Kalkınma ÖİK Raporu, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara.

E-İnegöl, 2019. Erişim Tarihi: 23.08.2018.

<https://www.e-inegol.com/ekonomi/orhaneliye-meyve-paketleme-tesisi-h76199.html>

Enerji Atlası, 2019. Erişim Tarihi: 10.09.2019.

<https://www.enerjiatlası.com/komur/orhaneli-termik-santrali.html>.

Esengül, K., 2005. Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm, T.C. Sivas Belediye Başkanlığı Sivas Kaplıcaları ve Turizm Potansiyeli Sempozyumu, Sivas, 168-171.

Güven, E., 2013. Yavaş Güzeldir: "Yavaş Yemek"Ten "Yavaş Medya"Ya Hızlı Tüketime Dair Bir Çözüm Önerisi. Selçuk İletişim , 7 (1) , 113-121.

Habertürk, 2017. Erişim Tarihi: 22.03.2019.

<https://www.haberturk.com/sit-alani-ilan-edilen-bursanin-deliballilar-koyu-bos-kaldi-1811763>

Hall, M.C., 2006. Introduction. Culinary tourism and regional development: from Slow Food to Slow Tourism? Tourism Review International 9, 303-305.

Honoré, C, 2004. In Praise of Slow: How a Worldwide Movement is Challenging the Cult of Speed. Orion Books, 59, London.

Hough, M, 1990. Out of Place: Restoring Identity to the Regional Landscape. Yale University Press, 1-2, New Haven.

Hürriyet, 2010. Erişim Tarihi: 05.04.2019.

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/yunanistan-in-karagoz-isyani-15316906>

Hürriyet, 2018. Erişim Tarihi: 20.06.2019.

<http://www.hurriyet.com.tr/7-asirlik-beyce-pazarinda-her-sey-organik-40784323>

Kabaağaç, S., Alova, E., 1995. Latince-Türkçe Sözlük, Sosyal Yayınlar, 134.

Kamış, T. 2011. Orhaneli Köy Ve Kültür Rehberi. Barışçı Ajans, Bursa

Knox, P., Mayer, H. 2013. Small town sustainability : economic, social, and environmental innovation. Birkhauser Springer Verlag, 44, Basel.

Mayer H., Knox P.L., 2006. "Slow cities: Sustainable places in a fast world," Journal of Urban Affairs, 28, 2006, s. 321-334;

Mayer H., Knox P.L., 2009. Pace of Life and Quality of Life: The Slow City Charter. Sirgy M.J., Phillips R., Rahtz D.R. (Ed.) Community Quality-of-Life Indicators: Best Cases III. Community Quality-of Life Indicators (Best Cases) 20-39, vol 1. Springer, Dordrecht.

- Mutlu, M, 1995. Karagöz. Tiyatro Araştırmaları Dergisi, 12 (12), 53-63.
- Nosi, C., Zanni, L., 2004. Moving from 'typical products' to 'food-related services': the Slow Food case as a new business paradigm. *British Food Journal* 106, 779-792.
- Nozick, M, 1992. No Place Like Home: Building Sustainable Communities. Canadian Council on Social Development, 3, Ottawa.
- Özhancı, E, Ardahanlıoğlu, B., Yılmaz, Z, 2014. Sakin Şehir Üyelik Süreci Analizi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43 (2), 163-173.
- Petrini, C., 2001. Slow Food: The Case for Taste. Columbia University Press, New York.
- Pietrykowski, B., 2004. You are what you eat: the social economy of the Slow Food movement. *Review of Social Economy* LXII, 307-321
- Pruitt, Deborah, LaFont, 2004. Romance Tourism: Gender, Race, and Power in Jamaica. Gmelch, Sharon B., (Ed.) *Tourists and Tourism: A Reader* (317). Waveland Press, Illinois.
- Robinson, P., Heitmann, S., Dieke, P. U. C. (Ed.), 2011. Research themes for tourism. CABI, 316.
- Schneekloth, L. H., Shibley, R.G., 1995. Placemaking: The Art and Science of Building Communities. John Wiley & Sons, New York.
- Sözcü, 2019. Erişim Tarihi: 22.12.2019.
<https://www.sozcu.com.tr/2019/emlak/hobi-evlerine-ilgi-artiyor-5348265/>
- Sözcü, 2019. Erişim Tarihi: 18.09.2019.
<https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/karaagiz-olmadi-sira-orhanelinde-mi-5279321/>
- Stadt-waldkirch, 2019 Erişim Tarihi: 22.04.2019
<https://www.stadt-waldkirch.de>
- Ticari Hayat, 2018. Erişim Tarihi: 22.12.2019.
www.ticarihayat.com.tr/haber/-Hobi-evleri-koy-arazisinin-degerine-deger-katti/27205
- Türk Patent ve Marka Kurumu, 2019. Erişim Tarihi: 10.12.2019.
<https://www.ci.gov.tr/cografi-isaretler/detay/1202>
- Türk Patent ve Marka Kurumu, 2019. Erişim Tarihi: 10.12.2019.
<https://www.ci.gov.tr/cografi-isaretler/detay/1205>

Wight, I., 1999. Prospecting an Ecologically-Wise Planning Ethic: The Potential of a Placemaking Perspective 23 Ekim 1999, Chicago, 3.

Wikipedia, 2019. Erişim Tarihi: 23.07.2019.

https://tr.wikipedia-on-ipfs.org/wiki/Deliballılar%2C_Orhaneli.html, 2019

Yalçın, A., Yalçın, S., Alıcı, C., 2017. Sürdürülebilir Yerel Kalkınmada Vatandaş Beklenti Ve Tutumlarının Yerel Yönetimler İçin Önemi: Kağızman İlçesi Örneği. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 9 (2), 1-16.

Yalçın, A., Yalçın, S., 2013. Sürdürülebilir Yerel Kalkınma İçin Cittaslow Hareketi Bir Model Olabilir Mi?. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5 (1), 32-41

Yaşıyorken Yap, 2019. Erişim Tarihi: 06.08.2019.
<https://yasiyorkenyap.com/liste/sadagi-kanyonu-tabiati-parki>

Yer-su, 2016. Erişim Tarihi: 06.08.2019.

<https://yer-su.com/magaracilik-nedir-hakkinda-bilinmesi-gerekenler-nelerdir/>

EKLER

EK A.1 Yavaş Yemek Manifestosu

Endüstriyel medeniyetin sembolleri altında başlayan ve gelişen çağımız, öncelikle makineyi icat etti ve daha sonra onu yaşam modeli olarak içselleştirdi.

Bizler hız tarafından köleleştirildik ve aynı sinsi virüse karşı yenik düştük: Alışkanlıklarımızı sekteye uğratan, yuvalarımızın mahremiyetini istila eden ve bizleri Fast-food yemeye zorlayan hızlı yaşam.

Homo sapienler, adlarına layık olacak şekilde, kendilerini yok olmanın eşiğine getirmeden önce hızdan kurtulmalıdırlar.

Hızlı yaşamaya dair evrensel ahmaklıktan kurtulmanın yegane yolu, sessiz maddi hazzın sıkı bir biçimde savunulmasından geçer.

Uygun dozda duyuusal haz ve ağır, uzun süreli mutluluk bizi çılgınlık salgınından koruyabilir.

Savunma hattımız, Slow-Food (Yavaş Yemek) ile birlikte sofrada başlar. Gelin, yöresel yemeklerin lezzetini ve hazzını yeniden keşfedelim, fast-foodun haysiyet kıran etkilerini aforoz edelim.

Prodüktivite adına, Hızlı Yaşam bizim yaradılışımızı değiştirmekte, çevremizi ve tabiatımızı tehdit etmektedir. Öyleyse Slow-Food, şu an için gerçek anlamda ilerlemeci tek cevaptır.

Gerçek kültür, lezzeti küçük düşürmek yerine geliştirmektir.

Slow-Food, daha güzel bir geleceğin garantisidir.

Sembolü bir küçük salyangoz olan SlowFood, bu yavaş çekim gelişimi uluslararası bir harekete dönüştürecek destekçilere ihtiyaç duyan bir fikirdir.

EK A.2 Sakin Şehir Kriterleri

1. Zorunlu Kriterler

1.1. Çevre Politikaları

- 1.1.1. Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi
- 1.1.2. Su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi
- 1.1.3. Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması
- 1.1.4. Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması
- 1.1.5. Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması

1.2. Altyapı Politikaları

- 1.2.1. Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması
- 1.2.2. Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması (Elektrikli otobüs, dik yokuşlarda yürüyen merdivenler vb.)
- 1.2.3. Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması
- 1.2.4. Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler (Kent merkezlerinde ve/veya hastanelerde hamileler için özel park yeri ayrılması gibi)
- 1.2.5. Şehir dışında çalışan şehir sakinlerinin oranı

1.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları

- 1.3.1. Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması için programlar (Sokak mobilyaları, turizm levhaları, kentsel peyzaj ve korunması)
- 1.3.2. Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması
- 1.3.3. Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması
- 1.3.4. Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması (Biyomimari vb.)
- 1.3.5. Kentin internet ağına sahip olması (Fiber optik, kablosuz sistemler)
- 1.3.6. Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması (Gürültü, elektrik sistemleri vb)
- 1.3.7. Kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki (Pasif ev vb)
- 1.3.8. Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması
- 1.3.9. Atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması (Tarihi kent merkezlerinde yer alan geleneksel kasap, fırın, bakkal vb. dükkanların desteklenmesi)

1.4. Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkarlara Dair Politikalar

- 1.4.1. El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması
- 1.4.2. Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması
- 1.4.3. Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini arttırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak (Bölgedeki halkının hizmetlere ulaşımını arttırmak)
- 1.4.4. Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması (Mümkünse yerel organik ürünlerin kullanılması. Okul kantinleri vb)
- 1.4.5. Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi
- 1.4.6. Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması

1.4.7. Otel kapasitelerin arttırılması (Yatak sayısının nüfusa yıllık oranının değerlendirilmesi)

1.5. Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar

1.5.1. İyi karşılama (Kenti ziyaret edenlere yönelik çalışacak bir karşılama/tanıtım görevlisinin belirlenmesi, görevlendirilmiş kişilerin eğitimi, yönlendirme levhaları, ziyaretçilere uygun altyapı olanakları ve tanıtım ofisleri gibi bu alanda çalışan noktaların mesai saatlerinin düzenlenmesi)

1.5.2. Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak (Fiyatların ve tarifelerin açık bir şekilde sergilenmesi)

1.5.3. Yöre halkına Cittaslow'un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek

1.5.4. Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi

1.5.5. Cittaslow logosunun internet sayfasında ve antetli kağıt üzerinde kullanımı

2. Perspektif Kriterler

2.1. Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları

2.1.1. Kentin direnci için planlama

2.1.2. Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması

2.1.3. Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi

2.2. Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkarlara Dair Politikalar

2.2.1. Agroekolojinin geliştirilmesi (Yerel ürünlerin sertifikalandırılması, kültür müzeleri kurulması) (Agroekoloji'den kastedilen tarımda ekolojik prensiplerin uygulanması. Bu bağlamda asıl amaç kimyasal ürünlere ve fosil yakıtlara mümkün olduğunca az bağımlı bir "agrosistem" oluşturmak.

Bu metotlar ziraatın iklim değişikliklerine adapte olmasını sağlar, su ihtiyacını %30 azaltır ve enerji giderlerini %60 indirir. Güney Afrika gibi bazı örneklerde gelirin altıya katlandığı gözetlenmiştir. (Kaynak: Oliver De Shutter, " Agroecology UN Report", 2011).

Birleşik Milletler Gıda ve Tarım Örgütü de son 50 yılda dramatik bir şekilde artan gıda talebini karşılamak için endüstriyel makinaların kullanılarak üretimin arttırıldığı "Yeşil Devrimi" eleştirmeye başladı. Bu yoğun üretimden bize miras olarak; çevre kirliliği, biyoçeşitliliğin kaybı ve toprağın fakirleşmesi kalmıştır. Yoğun, kimyasal madde kullanılan ve mono kültür (tek türün kullanıldığı) tarım sınırlandırılmalı ve rastgele kaynak sömürmeyi terk etmeliyiz. Küçük boyutlu tarımı ve sebze bahçelerinin değerlerini arttırmalı ve tarım koruma metotlarını tekrar canlandırmalıyız. Bunlar arasında toprağın çok derinine inmeden yapılan tarım, yer örtücü bitkilerin sürekli mevcudiyetini sağlamak, tarımdan kalan organik artıkları toprakta bırakmak, ekini belirli aralıklarla değiştirerek toprağa doğal zenginlik kazandırmak, sulama sistemlerini verimli ve dikkatli bir şekilde kurarak su tüketimini azaltmak, gübre kullanımını sınırlandırmak düşünülebilir)

2.3. Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar

2.3.1. Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi

3. Diğer Kriterler

3.1. Çevre Politikaları

- 3.1.1. Halkın içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması
- 3.1.2. Endüstriyel ve evsel kompostlamanın desteklenmesi
- 3.1.3. Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu
- 3.1.4. Kamunun yenilebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi
- 3.1.5. Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması
- 3.1.6. Hane başına düşen elektrik enerjisi tüketimi
- 3.1.7. Biyoçeşitliliğin korunması

3.2. Altyapı Politikaları

- 3.2.1. Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları
- 3.2.2. Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri
- 3.2.3. Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik
- 3.2.4. Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı (Tarihi kent merkezlerinde mal dağıtımı için havayı kirleten araçlar yerine elektrikli veya motorsuz taşıtlar gibi kirlilik yaratmayan taşıtların tercih edilmesi)

3.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları

- 3.3.1. Kentsel yaşanabilirliğin artırılması (Kentin daha yaşanabilir olması için çalışmalar yapmak. Örnek olarak işe gidiş ve çıkış saatlerinde oluşan trafik sıkışıklığını azaltmak için okulların veya kamu kurumlarının mesai saatlerini kaydırmak. İş yerlerinde kreş açılmasını teşvik etmek de örnek verilebilir.)
- 3.3.2. Tele çalışmanın geliştirilmesi (Bilgisayar bağlantısıyla evden çalışma)
- 3.3.3. Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki (Pasif ev vb)
- 3.3.4. Sosyal altyapıyı desteklemek
- 3.3.5. Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı (Metre küp olarak)

3.4. Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkarlara Dair Politikalar

- 3.4.1. Tarımda GDO kullanımının yasaklanması
- 3.4.2. Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı

3.5. Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar

- 3.5.1. Yavaş güzergahların mevcut olması (Basılı olarak veya internet sayfasında ve web üzerinde)
- 3.5.2. Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi
- 3.5.3. Sağlık eğitimleri (Obezite, diyabet vb. sorunlara yönelik çalışmalar)
- 3.5.4. Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı

3.6. Sosyal Uyum

- 3.6.1. Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar
- 3.6.2. Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşamaları (Azınlıkların veya farklı etnisiteye sahip kesimlerin yaşadıkları mahallelerde yaşayan insanların yerleşim yoğunluğu değerlendiriliyor. Örneğin şehrin "normal" bir mahallesinde kilometrekare başına 100 kişi düşerken şehrin "etnik" mahallesinde 300 kişi düşmesi, yerel yönetimin entegrasyon konusunda başarısız olduğu anlamına geliyor ve aday kentin bu kriterden düşük puan almasına neden oluyor.)
- 3.6.3. Engelli kişilerin entegrasyonu

- 3.6.4. Çocuk bakımının desteklenmesi
- 3.6.5. Genç neslin istihdam durumu
- 3.6.6. Yoksulluk
- 3.6.7. Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların mevcudiyeti
- 3.6.8. Farklı kültürlerin entegrasyonu
- 3.6.9. Politikaya katılım
- 3.6.10. Belediyenin kamu konut yatırımı
- 3.6.11. Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü bir alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti

3.7. Ortaklıklar

- 3.7.1. Slowfood aktiviteleri ve kampanyaları için destek
- 3.7.2. Doğal ve geleneksel yiyecekleri Slowfood veya diğer kurumlar ile desteklemek
- 3.7.3. Eşleştirme projelerini desteklemek ve geliştirmekte olan ülkelerin Cittaslow ve Slowfood felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapmak

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Vildan KOÇ
Doğum Yeri ve Yılı : İZMİR, 24/06/1960
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : vildan-koc@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Tuzluca Lisesi
Lisans : Trakya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi
Lisans : İstanbul Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Sosyoloji Bölümü (Devam ediyor)
Lisans : Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi (Devam ediyor)
Ön Lisans : Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Yerel Yönetimler Bölümü
Yüksek Lisans : Yıldız Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Planlama Anabilim Dalı

Mesleki Deneyim

1986' dan günümüze : Kendi şirketinde; Mimarlık, Şehircilik, Kentsel Dönüşüm, İnşaat, Danışmanlık Hizmetleri
2005'den günümüze : İstanbul Adli Yargıda Teknik Bilirkişilik
2013-2014 : Doğu Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Öğretim Üyesi,
2011-2015 : Mesa Mesken AŞ. Kentsel Dönüşüm Danışmanlığı
1989-1994 : Konut Kooperatifi yönetimi ve inşaatı
1983-1986 : İTÜ Döner Sermaye, şehircilik ve peyzaj projeleri

Yayınları

1987, "Kent Planlama Çalışmalarında Lejant Kullanımı" Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi